Voorwoord van de ‘bestuurstafel’

Auteur: Frank Saris

Het bestuur is sinds kort weer op de gewenste sterkte, tenminste, als onze nieuwste aanwinsten op de komende ALV worden verkozen! Tot dan neemt voorlopig Marijke van der Laan het secretariaat waar. Rond de ALV zal zij zich nog nader voorstellen. Tot die tijd proberen we met elkaar het geheel bij elkaar te houden. Alleen al kennis verkrijgen, met al die individuele trekkers, bij al die onderwerpen die meer of minder regelmatig in de VWG spelen, kost behoorlijk wat tijd. Dat is immers het kenmerk van onze VWG. Er gebeurt heel veel, ook op de automatische piloot. Dat gaan we volgend jaar proberen weer wat meer bij elkaar te brengen.

Gerard ter Hart gaat de vacature ‘Jordy’, de beschermingskant van de VWG, samen verder vorm geven. Jordy blijft dit voorlopig gewoon doen in ‘zijn’ werkgebied. Gerard neemt de andere windstreken voor zijn rekening. Bij dit soort overdrachten blijkt wel hoe groot het totale netwerk van de VWG is. We willen dit de komende tijd wat gaan oppoetsen en vooral wat beter vastleggen (zodat er bij een volgende overdracht minder gaten dreigen te vallen).

Gerard is sinds kort gepensioneerd. Hij is afkomstig uit de overheidswereld, waar hij werkte als strateeg landbouw, met een accent op de veehouderij in Noord-Brabant, ruimtelijke ordenings- en milieugebied, vergunningverlening en handhaving. De beschermingskant is voor hem net zo van belang als het genieten van en het observeren in de natuur. Gerard gaat onder andere aan de slag met het organiseren van een avond rond beschermingszaken met casussen uit de praktijk. Hij denkt ook aan duidelijke handvatten, zodat mensen (leden van de VWG en anderen) gemakkelijker zelf iets kunnen melden bij instanties. Ook is het handig om een soort database op de site te hebben staan over regelgeving, met stroomschema’s. En links naar instanties, waarbij regelmatig gelinkt kan worden naar de site van Vogelbescherming.

Ten slotte, het kan de oplettende vogelliefhebber niet ontgaan zijn dat de sentimenten over ons soort werk in de samenleving om ons heen soms behoorlijk dreigen op te lopen. Niet alleen Staatsbosbeheer heeft te maken met agressie (bomenkap), met als droevig en dom einde het lek steken van de banden van dienstauto’s. Er komen mij regelmatig ook andere zaken ter ore, die het niet waard zijn hier aan te halen, maar die wel tot ongewenste confrontaties kunnen leiden. Dan is dus een goed onderling netwerk, ook met goede communicatie naar buiten, van groot belang. Dat willen we komend jaar echt gaan verbeteren. Alles uiteraard gericht op een zo positief mogelijk, herkenbaar VWG-geluid. Bijna altijd is er immers een oplossing mogelijk, die voor natuur en uiteindelijke duurzaamheid veel beter is.

Het Rijk van Nijmegen is 'Committed to Birds'

Auteur: Ernst Bouwes

Greenkeeper en VWG-lid Freek Snel hoopt op Bosuil en Geelgors

'Je ziet geen Merels meer op de green. Zij vinden de regenwormen die smaken naar bestrijdingsmiddelen, gewoon niet lekker.', constateert Freek Snel. Hij werkt als greenkeeper op de Golfbaan Het Rijk van Nijmegen, maar daarnaast ligt zijn hart bij de vogels. VWG-lid Snel maakt zich al enkele jaren sterk voor de campagne 'Committed to Birds' van de Nederlandse Golf Federatie (NGF), waarin de baan in de gemeente Berg en Dal één van de zes pilotprojecten is.

Het imago van de golfsport is niet eenduidig. Elitair, saai, afstandelijk, weinig dynamisch oordeelde de Nederlandse bevolking niet lang geleden volgens een onderzoek van het Mulier Instituut. Onder het grote publiek zou zelfs een afkeer van de sport bestaan, omdat de aangelegde banen de natuurlijke habitat van vele diersoorten verstoren. Jip Louwe Kooimans van de Vogelbescherming zei drie jaar geleden in dagblad Trouw echter dat alle golfterreinen samen een belangrijke bijdrage leveren aan de Nederlandse natuur: 'Alle banen samen hebben een geschat oppervlak tot vier keer de Oostvaardersplassen. En dat is bepaald niet allemaal standaard, strak gras. Twee derde van de terreinen bestaat uit gevarieerde natuur. De clubs kunnen daar hun eigen beheer op loslaten en je ziet dat steeds meer beheerders daar hoge ambities bij hebben, waar het gaat om de natuurwaarde. Daarmee kunnen de verschillende golfterreinen een soort stapstenen vormen tussen andere natuurgebieden, waar vogels relatieve rust genieten.'

Biodiversiteit

Niet alleen in Nederland werkt de nationale golfbond samen met organisaties als Natuur & Milieu, de Vogelbescherming en de Vlinderstichting. In de aanloop naar de Ryder Cup in Frankrijk in september, die drie dagen lang zestigduizend toeschouwers naar één baan lokt, beloofde de voorzitter van de Franse golfbond een nulmeting van alle banen in zijn land op de biodiversiteit. Dat was het startsein voor een natuurbeschermingsprogramma, dat deels bedoeld is om golf een beter imago te geven, gaf de voorzitter toe. Ook op Le Golf National in Parijs, de gastlocatie van de Ryder Cup, hadden de Merels overigens weinig te eten. Een Nederlandse greenkeeper vertelde over het uitbundig gebruik van bestrijdingsmiddelen om de putting greens voor het grote toernooi zo groen en zo strak mogelijk te krijgen.

Over twee jaar is dit in ieder geval in Nederland voorbij wanneer de golfbanen zich committeren aan de Green Deal, dat pesticiden op sportvelden verbiedt. 'Op dit moment spuiten we alleen op de putting greens nog tegen schimmels, maar ook daar willen we vanaf.', belooft Snel. 'Overigens is dit nog maar een fractie van wat de boer hier spoot toen dit nog agrarisch gebied was. In die tijd zaten daar nog zo'n tien soorten, waaronder de Veldleeuwerik, die hier in de eerste jaren na de aanleg zelfs nog heeft gebroed in de lage beplanting en in de rand van bunkers. Ik hield van zijn zang in het voorjaar, maar die komt niet meer terug, net als de andere weidevogels, die van open velden houden. Dat is een logisch gevolg van de groei van het struweel op het terrein. Daar zijn andere soorten voor teruggekomen.'

Boomklevers

Pimpelmees

Landelijk zet de NGF flink in op het lokken van Spreeuwen naar de golfbanen als pesticidevervanger. Steeds meer golfclubs installeren nestkastjes aan de bomen als broedplaatsen. De spreeuw gebruikt emelten, de larven van langpootmuggen, uit de grasmat om de jongen te voeden. ‘Die actie kreeg navolging. Vorig jaar heeft de gemeente Berg en Dal daarom vijf Spreeuwenkasten geschonken aan alle sportclubs met grasvelden, waar wij ook toe behoorden. Vervolgens hebben wij nog dertig extra kasten bij Werkenrode besteld, zodat nu ons hele terrein vol hangt. En het werkt, want we hebben aardig wat broedsels.’

Helaas trekken de Spreeuwen geen engerlingen, de larven van schadelijke kevers, uit de grond, want die zitten dieper. ‘We plaatsen daarom aaltjes als biologische oplossing, want die eten diverse bodeminsecten. De Das zoekt ook engerlingen, maar die kan dat alleen door de bodem om te wroeten. Ik zie soms grote groepen Spreeuwen massaal op de baan naar insecten zoeken. Mooi om te zien, zeker als vervolgens een Sperwer overvliegt. Dat vind ik dan weer leuk. De Zwarte Kraaien komen meestal pas in actie om naar engerlingen te pikken als een Das voor hen de bodem heeft opengelegd. Spreeuwen weten de emelten uit de grond te halen zonder enige schade achter te laten.’

Op het grondgebied van de Golfclub Het Rijk van Nijmegen heeft Freek als vogelaar het rijk vrijwel alleen. ‘Al heb ik al wel diverse collega’s aangestoken, maar verder is het terrein niet vrij toegankelijk. Je kunt hooguit vanaf het buitenterrein kijken, zoals bij de nieuwe holes langs de Zevenheuvelenweg. Daar is een veiligheidsstrook tussen de weg en de baan, waar ik minimaal twee paar Roodborsttapuiten heb geteld deze zomer. Dat is een mooie ontwikkeling. Ik ben bijna mijn hele leven vogelaar. Daarom wilde ik buiten werken en kon ik, na wat losse klussen, kort na de aanleg hier vast aan de slag. Het Rijk van Nijmegen is een mooi gebied. Eind jaren tachtig heeft een boer zijn akkerbouw- en veeteeltgebied verkocht, waarna alles op de schop is gegaan en de banen en de

beplanting zijn aangelegd. In de eerste jaren was hier weinig te beleven, maar nu heeft het struweel volume en zijn de bomen dertig jaar oud.'

Intussen is het aantal soorten op dit terrein dankzij de opgegroeide dekking van beplanting flink toegenomen vergeleken met de tellingen uit de tijd van het agrarische gebruik. Op de jaarlijks Birdwatching Day in het voorjaar inventariseren de tellers in Groesbeek gemiddeld vijfenveertig soorten, waarvan zo'n veertig broedvogels. Op die dag kunnen leden van golfclubs in het hele land meelopen met vogelkenners om de baan te inventariseren. De NGF heeft zelfs een speciale website, waarop de resultaten van de laatste acht edities te zien zijn. In 2011 zagen of hoorden de tellers op negentien golfbanen in totaal honderdvijfenvijftig verschillende soorten. Zeven jaar later was het aantal deelnemende clubs verviervoudigd en nam het aantal soorten toe tot honderdzevenenzeventig. De meest gevarieerde baan ligt, niet verrassend, bij de Cocksdorp, vlakbij de vuurtoren op Texel.

Ambassadeurs

'De Texelse' behoort overigens tot de zes pilotprojecten van 'Committed to Birds', dat naast de Birdwatching Day de tweede samenwerkingsvorm is tussen de NGF en de Vogelbescherming. De golfbond begrijpt dat de omgeving van de baan voor veel spelers net zo interessant is en wil dat meer in de belangstelling brengen. 'Volgens mijn inschatting komt een kwart van de leden naar een golfclub om te genieten van de natuur en het spel vinden ze bijzaak.', denkt Freek Snel. 'De zes gekozen banen zijn representatief voor het landschap in Nederland, waarna deskundigen gekeken hebben wat we kunnen doen om het vogelleven op de terreinen een impuls te geven. Ieder gebied heeft drie aansprekende vogelsoorten als ambassadeurs. Bij ons zijn dat de Boomklever, de Witte Kwikstaart en de Buizerd, waar we in de communicatie naar de clubleden meer aandacht aan besteden. Daarnaast is voor twee droomsoorten gekozen, waar de baan met de juiste beschermingsmaatregelen naar kan streven.'

Wat zijn de resultaten drie jaar na de start van het project? 'We hebben diverse nestkasten en insectenhotels geplaatst en kruidenrijke vegetatie gezaaid. Verder is de baan recentelijk uitgebreid ten noorden van de Derdebaan, waardoor andere terreintypes zijn ontstaan. Dat heeft geleid tot de komst van nieuwe vogelsoorten als Roodborsttapuit en Boompieper en in september komt de gewone Tapuit vaak langs tijdens zijn trek. Als droomsoorten hebben we samen met de NGF voor Bosuil en Geelgors gekozen.'

In de gids ‚Vogels en golfbanen' staan beheeradviezen voor de onderhoudsploeg om de twee droomsoorten naar het terrein te lokken. 'De nestkasten voor de Bosuil moeten we nog maken en ophangen. Dat staat voor de komende winter gepland. De graanakkers en -randen zijn nog niet helemaal gelukt, maar we hebben wel bloemrijke vegetaties aangebracht. We zijn nu aan het werk op de gebieden die tijdelijk buitenspel liggen. Verder willen we nog meer bloem- en besrijk struweel aanplanten. Op het oude deel van de baan staat veel Sneeuwbes, wat wel dekking geeft aan de vogels maar zonder dat het voedsel levert. Dat willen we vervangen door Sleedoorn, Kardinaalsmuts en Meidoorn. Ik vraag me intussen wel af of dat voldoende is om de Geelgors terug te krijgen.'

De Geelgors was een broedvogel tijdens de eerste jaren van de baan, weet Snel nog. ‘Toen was de baan heel open met veel ruderale terreintjes met onkruidsoorten. Door de groei van de planten hebben we nu meer een coulissenlandschap, waar de Geelgors zich niet meer zo thuisvoelt. We kunnen hier wel wat snoeien, maar niets weghalen, waardoor we niet meer voor de soort kunnen doen dan de kruidenrijke randjes stimuleren. Ik vrees ervoor, want we hebben te weinig open stukken. Daarentegen zie ik jaarlijks een toename van struweelvogels als Zwartkop, Grasmus, Goudvink, Braamsluiper en Tuinfluiter.’

Eigen initiatieven

Snel weet heel goed dat het terrein bedoeld is om te golfen. ‘Daarom kun je ook weer niet zo heel veel doen voor de vogels. Gelukkig is het bestuur van de club enthousiast over het project Committed to Birds. Van de honderdveertig hectare grond is een deel loofbos, waar we binnen de netheidsgrenzen onze gang kunnen gaan. Rond het clubhuis hoort alles netjes aangeharkt en kort geknipt te zijn vanwege representatieve overwegingen, maar hoe verder van dat punt, des te meer ruimte we krijgen. Ook kan ik daar zelf initiatieven ontplooien zoals de beweiding door schapen. Af en toe kunnen we deze lenen van boeren uit Groesbeek. Daarmee gaan we meteen de verruiging tegen. Het open karakter van dat deel van de baan komt de vogels weer ten goede.’

Verder heeft de club rond de centraal op de baan gelegen villa Rathia een droogdal-hellingbos, waar het Siepke stroomt. ‘Waar de veiligheid van spelers en baanpersoneel het toelaten, laten we oude bomen staan, al dan niet wat ingekort, om insecten, vogels en houtzwammen kansen te bieden voor vestiging en om als voedsel te dienen. Op één van de beboste hellingen zijn poeltjes aanwezig, waar we met een beetje geluk soms een Houtsnip zien.’

Freek Snel registreert de soorten regelmatig op Waarneming.nl. Daarnaast was hij de voornaamste informatiebron voor de uitgave ‘Rijk aan Vogels’ van golfer Herman Berteler, die in samenwerking met de VWG het vogelbestand op Golfclub Het Rijk van Nijmegen inventariseerde. Het boek met vele foto’s verscheen in 2015 en is nog altijd verkrijgbaar via www.anoda.nl. Een jaar publiceerde hij ook ‘Insecten Rijk’.

Waarnemingenoverzicht juni - oktober 2018

Auteur: Jaap Brinkman

Dit overzicht beschrijft waarnemingen van vogelsoorten in het werkgebied van de VWG Nijmegen in de maanden juni tot en met oktober 2018. Over het weer in deze periode kunnen we kort zijn: zomer! Na de echte zomermaanden zijn ook september en oktober onverminderd droog en de temperaturen breken record na record. Op het aantal ingevoerde meldingen op de site van *nijmegen.waarneming.nl* heeft het warme weer in elk geval geen negatieve invloed. Voor dit overzicht mocht ik maar liefst 74.886 waarnemingen beoordelen. Een groot deel hiervan komt in het overzicht terug.

Inleiding

Aantallen zijn de rode draad in dit overzicht. Niet alleen schaarse soorten komen aan bod, ook van de meer alledaagse soorten is het interessant te zien in welke mate ze nu eigenlijk in het Nijmeegse vertegenwoordigd zijn. Nu moet hier direct een disclaimer volgen: de opsomming heeft geen enkele wetenschappelijke pretentie. Veel waarnemers zijn selectief bij het invoeren van waarnemingen en dan ligt het voor de hand dat 'populaire soorten' meer aandacht krijgen. Toch een paar statistieken. De top 5 van soorten met het grootse aantal gemelde vogels in de beschreven periode: aan kop de Houtduif met 501.486 stuks, gevolg door Grauwe Gans, Vink, Spreeuw en Kokmeeuw. Verrassender is het beeld als we kijken naar het aantal keren dat een soort is ingevoerd, dus zonder het aantal vogels per waarneming mee te nemen. De top 3 wordt dan gevormd door Buizerd, Blauwe reiger en Huiszwaluw.

Mooie start

Op de eerste dag van de beschreven periode dient zich direct een klapper van formaat aan, als in Nijmegen-Mariënboom een **Kleine Vliegenvanger** wordt gespot. Het blijkt om een mannetje te gaan dat af en toe zingend te horen is. Helaas laat hij zich slecht zien: de vogel is zeer mobiel en trekt het hele gebied door. Wat ook niet helpt is dat het uitgerekend vandaag regent. Toch kunnen minimaal zestien gelukkigen de soort op hun lijst bijschrijven. Het betreft pas de zevende waarneming in ons werkgebied in de afgelopen 50 jaar. Bij eerdere gevallen bleef het beestje soms wel twee weken aanwezig. Dit keer is dat helaas niet het geval; de vliegenvanger kan de volgende dag niet meer worden teruggevonden.

Futen, reigers en aanverwanten

De **Fuut** is natuurlijk in het hele gebied te vinden. Wie er veel wil zien, moet de Leemput bij Milsbeek bezoeken. Op deze plas worden er eind augustus liefst 117 geteld! De **Dodaars** voelt zich thuis in het plasje bij de Gebrande Kamp, ook bij Milsbeek. Op 24 september zijn er hier 19 ter plaatse. De **Geoorde Fuut** is de gehele periode wel ergens te vinden, maar de meeste kans heb je nog altijd op het Reindersmeer bij Bergen. In oktober worden ze ook aangetroffen op de Bisonbaai in de Ooijpolder en op het Strandpark van Slijk-Ewijk. Een **Roodhalsfuut** maakt in oktober een uitgebreide tournee langs de verschillende Kraaijenbergse Plassen (KBP). Tien keer komt de **Roerdomp** in de boeken. In de meeste gevallen wordt de soort alleen gehoord, soms via nachtelijke geluidsopnamen. Slechts drie keer wordt de geheimzinnige soort daadwerkelijk gezien.

Van de **Blauwe Reiger** worden er eind juli 25 gezien op de Oude Waal in de Ooijpolder. De blauwe variant wordt de laatste jaren overvleugeld door de **Grote Zilverreiger**. Hiervan zitten er op 1 september tachtig aan de oever van Kraaienhof in de Ooijpolder. Tien dagen later levert een slaapplaatstelling bij de nabijgelegen Kleiputten van Leuth met 112 exemplaren een nieuw record op. En op een weiland bij Valburg verblijven half oktober meerdere dagen vijftig tot zestig vogels. Voor de **Kleine Zilverreiger** moet meer moeite worden gedaan. Zowel in de Millingerwaard als in de Liendense Waard bij Batenburg zijn er eerst twee en later één ter plekke. Eind augustus worden er enige tijd vier gezien in de Gendtse Polder. Een andere vogel zwerft langere tijd door de gehele Ooijpolder. In dezelfde periode toont een ander zich meer honkvast in de Loonse Waard bij Wijchen; ook deze heeft enige tijd gezelschap van een tweede exemplaar. De **Purperreiger** komt slechts twee keer voorbij. Opmerkelijk is de melding gedaan door een binnenvaartschipper die vanaf zijn schip op de Waal de soort langs ziet vliegen ter hoogte van de Millingerwaard. De enige andere waarneming komt uit de Uiterwaarden bij Oeffelt. In augustus doet de **Ooievaar** weer aan groepsvorming. Al op 4 augustus vliegt een groep van zeventig vogels over de Erlecomse Waard en veertien dagen later worden er 63 geteld boven Grave. De **Zwarte Ooievaar** laat zich eind juli een paar keer overvliegend zien. Begin augustus zijn vier dagen lang een adulte vogel en twee juvenielen ter plaatse bij Cilieboer in de Ooijpolder. Eind september wordt er nog een overvliegend geclaimd bij Sint Anthonis. De grootste groep **Lepelaars** verblijft half september in de Ooijpolder; er worden er hier maximaal 128 geteld. Ook de Liendense Waard (tot 30 stuks) en de Lingeplasjes bij Huissen met 25 stuks zijn gewilde pleisterplaatsen.

Ganzen en eenden

Plas 7 van de KBP is overduidelijk het zwanenmeer van ons gebied. De **Knobbelzwaan** is hier begin juli met zo'n honderd stuks vertegenwoordigd. Steeds meer ganzensoorten kunnen hier ook in de zomer worden waargenomen. De grootste aantallen van de hier in grote getale broedende **Grauwe Gans** worden geteld in de Liendense Waard en KBP 5. In beide gevallen gaat het om 3.000 stuks. Van de **Kolgans** is een klein groepje de hele zomer te zien in de Liendense Waard. Eind oktober worden groepen van zo'n 2.000 vogels ingevoerd in de Gendtse Polder en op de Hamert. Een **Dwerggans** is al vele jaren een vaste attractie in ofwel Cuijk, ofwel aan de andere zijde van de Maas in de gemeente Mook en Middelaar. Van de **Brandgans** verblijft in juni een groep van 27 stuks in de uiterwaarden bij Aijen. Nog in september worden er 500 geteld bij Batenburg en zelfs 1.000 bij Bergen. Van de **Grote Canadese Gans** is een groep van 26 op zomerkamp in de Leemput. Eind oktober worden er 500 gemeld op KBP 5. Van de **Toendrarietgans** overzomert een tweetal op het Schiereiland bij Middelaar. Eind oktober arriveren de noordelijke vogels: op 25 oktober zijn er al 600 bij Well en vier dagen later 1.200 bij Milsbeek. De eerste **Kleine Rietgans** wordt al op 30 september opgemerkt bij Lent. Eind oktober is er een ter plaatse bij Altforst. De **Casarca** is de gehele periode wel ergens te vinden, zij het in beperkte aantallen. De ingevoerde waarnemingen laten op het eerste gezicht een bijzonder patroon zien: het lijkt wel alsof er in ons werkgebied slechts één groep van 8 tot 12 casarca's aanwezig is die het hele gebied doorkruist. De route loopt van Beugen naar Batenburg, vervolgens naar de Ooijpolder, de Gendtse Polder, weer terug naar de Ooijpolder om daarna via Wijchen te eindigen op de KBP. Helaas, er blijken

toch een paar waarnemingen te zijn die dit onwaarschijnlijke scenario onderuit halen …
Voor de **Bergeend** gaan we naar het Nieuwe Heerenven op de Hamert. Half juni worden er hier 36 geteld waaronder 22 pulli. Een mannetje **Smient** is de hele zomer te vinden bij Linden. Eind oktober zijn 150 wintergasten aanwezig bij Batenburg. Begin september zitten er twee **Krooneenden** bij KBP 5. Later die maand verschijnt er hier opnieuw een die later verkast naar Plas 8. De **Pijlstaart** is begin september terug met vijf exemplaren in de Loonse Waard. Half oktober is bij Beugen - De Vilt heel even een groep van elf stuks aanwezig. De meer algemene eenden lijken elk hun eigen favoriete stek te zoeken. De grootste groep van de **Wilde Eend** (300 exx.) is te vinden op de Zandwinplas bij Boven-Leeuwen. De **Slobeend** verkiest met 128 stuks de Gendtse Polder, terwijl de **Krakeend** met 650 m/v vertegenwoordigd is in de Loonse Waard. Wat minder eensgezind is de **Wintertaling**: zowel de Kaliwaal, de Bemmelse Polder als de Liendense Waard worden bevolkt met groepen van ruim honderd talingen. Van de **Tafeleend** zien we er in oktober 200 op KBP 5 en 180 op het Strandpark bij Slijk-Ewijk. Van de **Kuifeend** zijn er al in augustus meer dan 200 te vinden in de Leemput en in oktober zitten er 300 in de Bemmelse Polder. Een man **Witoogeend**, voorzien van een kleurring, is vanaf 12 juli drie weken lang te bewonderen op de Hatertse Vennen bij Heumen. De **Zomertaling**, in het voorjaar al schaars, wordt ook in de zomer weinig gemeld, al zal de lastige herkenning in eclipskleed hierbij een rol spelen. Na half september doven de waarnemingen snel uit, maar op 6 oktober wordt er nog een gezien in de Loonse Waard. In navolging van een aantal ganzensoorten vindt een **Brilduiker** het kennelijk niet nodig om voor de zomer naar het noorden te verhuizen. De gehele maand juni is een mannetje ter plaatse op het Langven bij Grave. De volgende melding is half oktober uit Langenboom - De Kuilen. De waarnemer zegt bijna zeker te weten dat dit de juni-vogel van Grave betreft. Vooruit, dan noteren we de eerste echte wintermelding op 19 oktober op het Reindersmeer. Het eerste **Nonnetje** wordt op Dierendag gezien bij Milsbeek. De **Grote Zaagbek** stuurt wel vaker verkenners vooruit. Ook dit jaar wordt er eind juli al een overvliegend betrapt boven de Gebrande Kamp. Half oktober noteren we de eerste wintergast bij Aijen.

Roofvogels en hoenders

Waarnemingen van jagende roofvogels spreken tot de verbeelding. Veel vaker dan bij andere soorten gaan de meldingen vergezeld van beeldend commentaar. Een niet helemaal willekeurige greep: bij een **Havik** in Batenburg: ‘had Zwarte Kraai geslagen. Tientallen anderen schreeuwen moord en brand’. Nog eentje uit Bemmel: ‘Wow, ruzie met een Visarend’. Opnieuw bij een Havik in Oosterhout: ‘en weer een kip weg, de jongste …. Maar Havik heeft geen hap gehad, want vloog direct weg toen keukendeur open ging’. En bij een **Sperwer** in Milsbeek: ‘even stotend op IJsvogel (zag er niet heel serieus uit)’. En ten slotte opnieuw bij een Sperwer in Lent: ‘stotend op Witte Kwikstaart. Maar ik zat in de weg …’. Vrijwel dagelijks komt in de overzichten de **Wespendief** voorbij. Wat opvalt is dat de meldingen na 22 september abrupt eindigen. Overigens ook hier een intrigerend commentaar bij twee vogels in de Millingerwaard: ‘vlogen op bij een geplunderd nest van waarschijnlijk Duitse Wespen’. Om misverstanden te voorkomen: ‘Duitse Wesp’ is een soortnaam. Twaalf keer komt de **Zwarte Wouw** voorbij, meestal letterlijk, dus overvliegend. Met meer dan honderd aantekeningen is de **Rode Wouw** veel talrijker.

Buizerd, 3 juni 2018, De Hamert *Foto: Ruud Jakobs*

Behoudens een enkele zomerwaarneming ligt het zwaartepunt duidelijk in oktober. Het betreft meestal doortrekkende eenlingen of duo's. Een in het oog springende melding is daarom die van een vogelaar die eind oktober bij Linden een bel van veertien wouwen boven zich ziet cirkelen. De **Zeearend** laat zich nauwelijks zien. Slechts zeven keer haalt hij de statistieken. Maar er gloort hoop. Eind oktober lijkt de vliegende deur het naar z'n zin te hebben in de Gendtse Polder: hij laat zich hier vier dagen achtereen zien. Van de **Bruine Kiekendief** verblijven meerdere exemplaren in ons werkgebied. Eind september vliegen er vijf over de Gebrande Kamp. Een **Blauwe Kiekendief** vertoont zich op 1 september op de Hamert. Daarna wordt hij nog zo'n 25 keer opgemerkt. Ook de enige **Grauwe Kiekendief** in de beschreven periode vliegt op 14 augustus over de Hamert. De **Buizerd** is overal aanwezig. Eind september zitten er twaalf verspreid op een flinke akker bij Huissen. In oktober vliegen er op een morgen 103 over de telpost op de Hamert. De **Visarend** wordt 165 keer opgepikt. Meerdere waarnemers zijn getuige van de altijd spectaculaire pogingen om een vis te verschalken. En niet onverwacht is een van de meldingen voorzien van het commentaar 'Wow, ruzie met een Havik'. Meldingen van (snel) doortrekkende **Smellekens** komen vooral van de telposten. De **Boomvalk** houdt het in ons gebied vol tot eind september. Op 14 oktober volgt nog een late uit Beek-Ubbergen. Op 2 september wordt op de Hamert een **Roodpootvalk** ingevoerd, maar deze melding blijft ongedocumenteerd. Bij een **Slechtvalk** op de Universiteit in Nijmegen is de waarnemer wel heel nauwkeurig met de aanduiding van de vindplaats: 'op de laatste letter E van universiteit'. De meest kansrijke plekken voor een ontmoeting met de **Patrijs** zijn nog altijd de (wijde) omgeving van Batenburg en de regio Huissen. Op deze laatste plaats is eind september enige tijd een familiegroep van zo'n 25 hoenders aanwezig. De **Kwartel** is ook dit jaar zeldzaam. Hierdoor ontbreekt bij veel waarnemers deze soort op de jaarlijst. Het is dan ook bijna stuitend om te lezen dat een van ons hiervoor geen enkele moeite hoefde te doen: 'vanuit mijn bed een aantal malen horen roepen'. Beugen - De Vilt en de KBP zijn de meest kansrijke plaatsen voor het vinden van de **Waterral**. De enige melding van een

Porseleinhoen komt uit de Ooijpolder waar er op 5 september een wordt aangetroffen. De **Kwartelkoning** die in mei was te horen in de Erlecomse Waard komt ook begin juni nog een aantal keren voorbij. Vanaf 10 juni kan van (waarschijnlijk) twee roepende exemplaren tien avonden lang worden genoten bij het Kleine Grindgat bij Weurt. Op 6 oktober volgt nog een claim van een opvliegende vogel bij Boven-Leeuwen. De **Meerkoet** zien we overal, maar vooral op KBP 7 waar er in oktober 600 worden geteld. Meer bescheiden is het aantal van de **Waterhoen**; bij Beugen - De Vilt zijn er 23 aanwezig. De trek van de **Kraanvogel** begint op 20 oktober als er vier over de Millingerwaard vliegen. Op 29 oktober volgt het (voorlopige?) hoogtepunt. Er worden die dag overvliegende groepen van 25, 55 en 100 stuks gezien.

Steltlopers

Voor de **Kluut** kun je het beste naar de Liendense Waard waar ze tot half augustus te zien zijn. In dit broedgebied worden er begin juni tot 37 geteld. Incidentele meldingen komen uit Afferden, Maasbommel, de Ooijpolder en de KBP. Begin september is er nog een in de uiterwaarden bij Aijen en zeer onverwacht wordt eind oktober op dezelfde plek opnieuw een vogel gezien. Een paartje **Steltkluut** doet op 12 juni even het Nieuwe Heerenven aan. Op deze plek is de **Kleine Plevier** een vaste gast. Begin juli kunnen er hier 39 tegelijk worden gezien. Maar ook de Leemput laat zich met 29 stuks niet onbetuigd. Steeds vaker laat de **Bontbekplevier** zich zien; deze periode zo'n 25 keer. Zijn favoriete stekken zijn de Liendense Waard en opnieuw het Nieuwe Heerenven, waar half juni liefst acht vogels ter plaatse zijn. De prachtig getekende **Morinelplevier** komt helaas alleen overvliegend langs. Dit gebeurt deze periode negen keer. Veel vaker wordt de **Goudplevier** gemeld, maar ook hier vrijwel steeds overvliegend. Een mannetje **Zilverplevier** is begin juni een paar dagen te vinden bij de eilandjes in KBP 7. Ruim twee maanden later duikt er op dezelfde plek opnieuw een op. De grootste groepen van de **Kievit** noteren we begin september in de Liendense Waard en eind oktober bij Kraaienhof in de Ooijpolder. Beide malen gaat het om circa

Goudplevier, 8 september 2018, De Hamert *Foto: Huub Crommentuyn*

Morinelplevier, 11 september 2

500 vogels. Een **Kanoet** is 14 september maar even aanwezig bij Milsbeek, maar kan toch door acht waarnemers worden toegevoegd. Ook de kleintjes onder de strandlopers zijn bijzonder schaars. Op 5 augustus wordt bij toeval een **Temminck's Strandloper** ontdekt in het Westmeerven van de Hamert. Ook de **Kleine Strandloper** wordt slechts eenmaal gezien. Eind september zit er een verstopt in een groepje Kieviten in de Kaliwaal. Een **Krombekstrandloper** lijkt op 22 juli te gaan invallen in de Leemput, maar die besluit toch door te vliegen. Drie weken later wordt er wel een aan de grond aangetroffen in de uiterwaarden bij Aijen. Veel vaker wordt de **Bonte Strandloper** opgepikt. Eind augustus zijn er enkele dagen twee te vinden in de Oude Waal. Half oktober worden er tien geteld bij KBP 7 en eind oktober zijn twee vogels bij Batenburg het pauzenummer van de hoofd-act van deze periode, maar daarover later meer. De **Kemphaan** is begin juli present op het Nieuwe Heerenven en bij Afferden worden er later tien gemeld. Half augustus zit er enige tijd een in de Oude Waal en in september is dat het geval bij het Pikmeeuwenwater op de Hamert. Vanaf deze plek komt ook de enige melding van een **Bokje**. De Liendense Waard is aantrekkelijk voor de **Watersnip**. Begin september wordt het hier aanwezige aantal geschat op vijftig. In juni kan men op de Hamert genieten van een baltsende **Houtsnip**. De **Grutto** laat zich af en toe nog zien bij Valburg. Hier tovert een veehouder een perceel weiland om in een plas-dras gebied dat ook in trek is bij de **Tureluur**; in juni worden er negentien geteld. Wie veel **Wulpen** wil zien, moet naar de Erlecomse Waard. Hier zijn regelmatig 100 tot wel 190 stuks te vinden. In augustus laat de **Regenwulp** zich een paar keer horen. Een **Zwarte Ruiter** foerageert half augustus enkele dagen in de Oude Waal, een maand later zijn er bij Milsbeek vier te zien. Het Nieuwe Heerenven is in juni het exclusieve domein van de **Bosruiter**. Later is deze soort ook elders in ons werkgebied te vinden. De **Groenpootruiter** is in de hele periode present. In de Oude Waal zijn er zelfs even zes tegelijk te zien. Ook de **Witgat** vertoont zich op veel plaatsen, meestal solitair. Maar begin juli zitten er niet minder dan vijftien op het

2018, De Hamert *Foto: Bjorn Alards*

Kleine plevier, 26 augustus 2018, Oude Waal *Foto: Maurice Riekert*

Boomvalk, 19 augustus 2018, Bredelaarse Zeeg *Foto: Rob Zweers*

Nieuwe Heerenven. Een maand later worden er in de Drutensche Waarden bij Boven-Leeuwen dertien gezien. De **Oeverloper** frequenteert in juli de Leemput met zestien exemplaren. Een kleine maand later zijn er veertien in de uiterwaarden bij Aijen.

Meeuwen, duiven, enzovoorts

De **Kokmeeuw** zoekt graag en massaal de Leemput op. Geregeld worden er hier 1.100 tot 1.500 geteld. Ook KBP 7 is een bekende verzamelplaats voor deze soort. In september wordt het aantal geschat op 2.600 stuks. Vaak in gezelschap van Kokmeeuwen kan veertien keer de nauw verwante **Zwartkopmeeuw** worden ontmaskerd. De **Geelpootmeeuw** laat zich steeds vaker zien. Eind juli noteert een gerenommeerde waarnemer er 26 in de Erlecomse Waard. Dezelfde plek is een maand eerder goed voor vijftien **Pontische Meeuwen**, voornamelijk vogels in hun tweede kalenderjaar. De sierlijke **Dwergmeeuw** is half juli even te zien bij de KBP; begin augustus vliegt er een boven de Oude Waal. De **Visdief** is het meest talrijk bij KBP 5 waar een tweetal broedvlotjes zijn geplaatst. Op 1 juli worden hier 65 vogels geteld waaronder 33 jongen. Misschien onder invloed van het mooie weer kan de soort maar moeilijk afscheid nemen. In september worden nog meerdere keren Visdieven gezien en zelfs op 8 oktober worden er nog twee genoteerd bij de Waalbrug in Nijmegen. De Oude Waal is een belangrijke broedplek voor de **Zwarte Stern**. In juni worden hier veertig stuks geteld waarvan zestien jongen. Een klein groepje jonge vogels blijft lang rondhangen bij de Gebrande Kamp, maar op 19 september houden ze

het ook hier voor gezien. In de week ervoor hebben ze twee dagen gezelschap van een eerste kalenderjaar **Witvleugelstern**. Een heel knappe vondst van de ontdekker, want onvolwassen vogels van beide soorten lijken sterk op elkaar. Liefhebbers van grote aantallen doen er goed aan zich te verdiepen in de trek van de **Houtduif** want die is massaal. Tellers op de telpost van de Hamert houden het op 16 oktober op ruim 42.000 overtrekkende duiven. Twaalf dagen later staan ze er weer en noteren dan het onvoorstelbare aantal van 226.000 vogels! Het contrast met de volgende soort kan haast niet groter zijn. De **Zomertortel** komt weliswaar nog 36 keer in de boeken, maar vaak gaat het om dezelfde vogel(s). Bijna alle meldingen komen uit de Millingerwaard, Oeffelt en de Gebrande Kamp. Zeven keer komen verraste waarnemers oog in oog te staan met een **Velduil**. Dat gebeurt onder andere in de Millingerwaard. De **Koekoek** vertrekt hier doorgaans in augustus maar er volgen nog enkele septembermeldingen, onder meer vanaf de Mookerheide. Op dezelfde locatie wordt op 7 september de voorlopig laatste **Nachtzwaluw** gespot.

De kleintjes

De **Gierzwaluw** is nadrukkelijk aanwezig in Weurt, Beuningen, Grave en Lent. In alle vier plaatsen wordt hun aantal op minimaal honderd geschat. Na 5 september zijn ze weer vertrokken naar zuidelijker gelegen oorden. Curieus is daarom de claim dat er op 8 oktober nog een bij Berg en Dal aanwezig zou zijn. De stand van de **IJsvogel** lijkt gelukkig weer op sterkte te zijn. De opvallende soort is altijd goed voor mooie quotes. Zoals: ‘boven mijn eigen vijver aan het jagen. Gelukkig vis

Velduil, 14 oktober 2018, Millingerwaard *Foto: Vincent Sanders*

genoeg'. Of: 'IJsvogel vliegt nabij Bever' en ten slotte: 'op mijn eigen stokje :) …..'(?). De **Draaihals** is opnieuw voor slechts een enkeling weggelegd. De gelukkigen zijn op het juiste moment aanwezig in Vierlingsbeek, Stevensbeek, op de Hamert, in Malden en in Bemmel. De grootste broedkolonie van de **Oeverzwaluw** bevindt zich opnieuw in de Leemput. Er worden er hier begin juni 400 geteld. De andere zwaluwsoorten verzamelen zich in augustus. Boven het Grote Grindgat worden gelijktijdig 750 foeragerende **Boerenzwaluwen** en 500 **Huiszwaluwen** aangetroffen. Tijdens het trektellen worden de kleintjes niet vergeten. De telpost op de Hamert noteert op 29 augustus 103 **Boompiepers** en begin oktober 136 **Boomleeuweriken**, 1.354 **Graspiepers** en 5.762 **Veldleeuweriken**. Een **Grote Pieper** is enkele dagen aanwezig bij het Pikmeeuwenwater en laat zich hier af en toe goed zien. Dat is een buitenkansje want meestal wordt deze soort alleen overvliegend waargenomen. Dit is ook het geval bij de twee andere meldingen in deze periode. Op tien dagen in augustus en september wordt een **Duinpieper** vastgesteld. Het betreft allemaal overvliegende dieren en bijna allemaal komen ze van één van de telposten. Op 16 oktober vliegt een mogelijke **Roodkeelpieper** over de telpost op het Maldens Vlak. De **Waterpieper** wordt in oktober vrijwel dagelijks boven de Hamert gezien, opnieuw meestal overvliegend. Ook veel **Witte Kwikstaarten** trekken weg. Op 6 oktober noteert de Hamert er 250. Op 3 juli komt bij Beuningen de enige **Rouwkwikstaart** van deze zomer in de analen. Eind augustus trekt de **Gele Kwikstaart** weg. Op de 29e zetten de tellers op de Hamert 211 streepjes; tegelijkertijd vliegen er 362 over Malden. Een paar dagen later worden op het Nieuwe Heerenven twee exemplaren van de **Noordse Kwikstaart** aangetroffen. De **Grote Gele Kwikstaart** is de meest constante vogel in het overzicht: altijd schaars, maar elke dag wel ergens te zien. Half augustus zijn op het zweefvliegveld bij Malden zestien **Roodborsttapuiten** aanwezig. Doortrekkende **Paapjes** vertonen zich van begin augustus tot half oktober, soms in groepjes. Zo worden half september zowel in de Ooijpolder als bij Winssen twaalf Paapjes geteld. De **Tapuit** laat een vergelijkbaar patroon zien. Meestal solitair of als tweetal en af en toe in groepjes. Wederom bij Winssen zijn er tegelijk acht aanwezig. Een verdwaalde **Kramsvogel** wordt half juli opgemerkt bij Maashees. Op 30 september is de eerste wintergast terug in Wijchen. Een week eerder komt bij Milsbeek de eerste **Koperwiek** in de boeken. De **Zanglijster** trekt in grote aantallen. Op 6 oktober worden er boven de Hamert 1.200 genoteerd, een week later stopt de teller hier pas bij 2.400. Veel minder massaal komt de **Grote Lijster** voorbij. De telpost op de Hamert telt op vier verschillende dagen steeds ongeveer vijftig vogels. Op 24 september verschijnt de eerste **Beflijster** bij Linden. Drie weken later vliegt een groepje van zes stuks langs bij Milsbeek. Na juni laat de **Nachtegaal** zich niet meer horen of zien. Slechts drie meldingen in juli en opmerkelijk genoeg nog een op 16 augustus in Vierlingsbeek. De **Blauwborst** houdt tot half september stand in de Oude Waal. Begin oktober wordt bij Bemmel nog een **Gekraagde Roodstaart** gezien. Mooi nieuws is dat de **Cetti's Zanger** zich definitief in 'Nijmegen' gevestigd lijkt te hebben. Het heldere geluid van de kleine bruine zanger wordt geregeld gehoord in de Ooijpolder, bij Ubbergen en bij de KBP. De **Sprinkhaanzanger** wordt voor het laatst gehoord op 29 augustus bij het Pikmeeuwenwater. Op dezelfde dag neemt de **Rietzanger** afscheid in de Loonse Waard. Tien dagen later wordt bij Weurt nog een **Bosrietzanger** gezien. Precies een maand langer houdt de **Kleine Karekiet** het

vol langs de Kerkdijk in de Ooijpolder. De **Grote Karekiet** schettert zijn lied de eerste tien dagen van juni bij Beugen - De Vilt. Ook op het golfterrein bij Bleijenbeek wordt deze soort een week lang gehoord. De **Snor** en de **Waterrietzanger** kunnen dit jaar alleen als ringvangst worden bijgeschreven. Een late **Spotvogel** wordt op 16 augustus gehoord bij de KBP. Hier wordt op 8 september ook de laatste **Braamsluiper** gespot. Een **Grasmus** laat zich eind september nog zien in Grave. Dan een soort die niet elk jaar voorbij komt. De **Bladkoning** beleeft in ons land een influx (vooral op de Waddeneilanden duiken ze overal op) en daarvan pikken wij ook een graantje mee. Op 3 oktober wordt er een gevonden bij de Bisonbaai. Twee dagen later zingt er een met enige regelmaat bij Bemmel, goed verstopt in het struweel. Weer een week later is de Berendonck bij Wijchen aan de beurt en op het landgoed bij Loenen zou er ook nog een te horen zijn. Een enkele **Fluiter** laat zich tot 21 juli af en toe nog horen, maar alleen bij Malden, Groesbeek en op de Hamert. De **Grauwe Vliegenvanger** neemt op 16 september afscheid in het Leurse Bos bij Wijchen; de **Bonte Vliegenvanger** wordt een week later nog gezien in de Heemtuin van de Goffert. Op 28 juni komt een **Kortsnavelboomkruiper** op de lijst. De waarnemer heeft hem aan het roepje herkend en een van de haastig gemaakte foto's biedt precies het gewenste bewijs. De enige **Buidelmees** vliegt op 31 augustus over de Hamert. Bij Mill wordt eind augustus nog een paartje **Wielewaal** gemeld. Nog een paar

Torenvalk (l) en Sperwer (r), 30 augustus 2018, Gebrande Kamp *Foto: Fred Hustings*

schaarse gasten: de **Europese Kanarie** kan op de telposten zeven keer worden opgepikt, de **IJsgors** komt vier keer voorbij. Een **Ortolaan** lijkt een groot deel van de nacht rondjes te vliegen op de Mookerheide. Minder schaars is de **Vink**: op 6 oktober komt de teller op de Hamert op 16.000 stuks. Een week later is hier de **Spreeuw** aan de beurt: bijna 28.000 gaan er over de hoofden van de tellers. Ook de **Keep** komt tot verrassend grote aantallen. Half oktober telt de Hamertploeg er 900 en een paar dagen later gaan er op een morgen 800 over de Mookerheide. De **Grauwe Klauwier** laat zich aanvankelijk zien op de hem vertrouwde plaatsen: de Hamert, bij Groesbeek en bij Aijen. Aan de noordzijde van de Waal worden ze weinig gezien. Het is daarom mooi om een juveniele vogel aan te treffen in de Bemmelse Polder. Het jonge beest laat zich hier twee volle weken bewonderen. De eerste **Klapekster** meldt zich weer op 29 september, natuurlijk op de Hamert.

Epiloog

Een lange zomer wordt uiteindelijk spectaculair afgesloten met opnieuw een mega-soort! En anders dan de Kleine Vliegenvanger waarmee dit overzicht begon, laat de afsluiter zich geweldig mooi zien. Het is 21 oktober en in het Neerveldse Blok bij Batenburg wordt een **Steppevorkstaartplevier** gevonden. De ontdekker verantwoordt de vondst als volgt: *'Omdat ik op deze percelen weidevogelbescherming uitvoer, was ik samen met O.B. het aantal Kieviten aan het tellen. Omstreeks 10:15 vliegen er in mijn scoopbeeld*

Paapje, 19 augusuts 2018, Maldens Vlak *Foto: Jeroen Veeken*

twee Kieviten voorbij met daartussen een onmiskenbare vorkstaartplevier. Ik krijg de vogel direct goed in beeld en voor circa dertig seconden kan ik de vogel in vlucht met zon in de rug goed waarnemen. Op dat moment zie ik direct de donkere ondervleugels. Ik weet niet direct of donkere ondervleugels nu goed zijn voor vorkstaartplevier of steppevorkstaartplevier en bel daarom met J.J. Hij geeft aan dat het bij donkere ondervleugels gaat om een Steppevorkstaartplevier. Vol adrenaline zet ik de waarneming vervolgens op de app-groepen. Een spannend half uur volgt want de vogel is tijdelijk uit beeld en we hebben nog geen foto's kunnen maken. Uiteindelijk vinden we hem terug en geeft de vogel gedurende de ochtend en middag om ongeveer het kwartier een prachtige vliegshow weg'. Het is pas de derde keer dat deze soort ons werkgebied aandoet. De eerste keer was in 1981 in de Duffelt (Duits gedeelte van het werkgebied) en de tweede keer was in 1999 bij KBP 7. Beide malen was de vogel weer snel verdwenen. Deze keer niet …. Het is bovendien de eerste voor Nederland in 2018 en dat is aan de belangstelling te merken. Direct al op de eerste (zon)dag komen 125 vogelaars uit het hele land een kijkje nemen. In vlucht doet de soort denken aan een stern, terwijl het silhouet het midden houdt tussen een Huiszwaluw en een Boomvalk. Zittend op de akker tussen de Kieviten is hij verrekte lastig te vinden, maar eenmaal in de lucht pik je hem er zo uit. De vogel blijft tot in november in de buurt van zijn vindplaats en geeft daarmee velen een uitgelezen kans om de soort uitgebreid te bekijken. Alleen al in oktober wordt de vogel 458 keer ingevoerd!

Witvleugelstern, 14 september 2018, Gebrande Kamp *Foto: Jeroen Veeken*

Dijken langs rivieren

Auteur: Frank Saris

Onlangs stonden we op verzoek van Jordy aan de Liendensedijk. We spraken met de beheerders vanuit het Waterschap Rivierenland over het beheer van de dijken. We hadden de coördinator van de agrarische natuurvereniging De Ploegdriever uitgenodigd om met zijn ervaring en deskundigheid mee te kijken, in de hoop dat ook aan die kant van het rivierengebied het maaibeheer van de zo kenmerkende rivierdijken meer natuurgericht zou kunnen worden. Aan de voet van dit soort dijken kunnen de zo schaarse Patrijzen hun broedsels succesvol groot brengen. Voorheen had je op dit soort plaatsen Grauwe Gorzen, Veldleeuwerikken etcetera.

Binnen een kwartier bleken we het eigenlijk al eens te zijn over de wenselijke aanpak. Het was zelfs al eens in het bestuur van het Waterschap aan de orde geweest: dit wat meer duurzame beheer, zo vertelde de Waterschapper. Niet meer klepelen, minder ruige zooi, maar Koninginnepages zover je kunt kijken. Dit Waterschap beheert inmiddels de dijken tot aan de Biesbosch. dus als de dijken aan ‘onze’ kant van dit Waterschap op een meer duurzame manier beheerd kunnen worden, kan dit over het hele land worden uitgerold, zo mijmerden we op de terugweg naar de Ooijpolder. In deze Ooijpolder kunnen we inmiddels van Millingen tot voorbij Nijmegen in het voorjaar en steeds langer in de zomer genieten van een doorlopend lint van bloemen, bijtjes en ander moois. Vorig jaar werd een van de dijkvakken alhier zelfs tot de mooiste uitgeroepen, mét een echte onderscheiding. Zo is het echter niet altijd geweest.

Rond de eeuwwisseling waren er, onder andere vanuit de Vogelwerkgroep, regelmatig verzoeken richting rivierbeheerders om het maairegime in voorjaar en zomer wat vriendelijker, wat natuurgerichter uit te voeren. We nodigden hiertoe destijds medewerkers van het schap uit, om hierover hun verhaal te komen doen. Het lag allemaal erg moeilijk, vanwege de pachtcontracten, langjarige verplichtingen enzovoorts. Natuur kwam in dat rijtje echt amper voor. Enige tijd was dit bijna jaarlijks een van die bekende frustraties. En nu dus onderscheiden, als het mooiste lint. Het kan verkeren.

Dijken horen bij rivieren, net als het water. Toch? Nu, najaar 2018, kijken we in de rivier tegen de voet van de kribben aan, de kruin van die mooie dijken steekt 8 meter boven ons uit. Nog even en we kunnen weer vanuit Erlecom zo naar Gendt wandelen, net als in de 16e eeuw. Dit valt te lezen in een processtuk uit 1548 tussen de heer van Ooy en Gerrit Kerskorf c.s. over ‘het recht van visscherij’:

Het is wair, dat die Waill oer rechte diepte ende oeren volkommen curs ind loep tho hebben plach naest der Duyffelscher ende der Oyscher siden langhs die Loeter helle durch den stranck, der nu genuempt woirdt dat Oysche water ende doe genuempt was die Waile. Hett is oick die wairheit, dat die Erlicum op ghien side der Wailen naest Ghent gelegen was ende dat men uitter Erlicum somwilen droechs voetz tho Ghent gain ind kommen mocht oever die plaetz, dair nu die Waell hynne loept ende doe nyet tho loepen en plach.Naederhant is die Waill baeven des heren van Oeys heerlicheit doergeschuert ende heeft oeren curs ende loep genoemen naest Ghent toe unnd heeft Ghent und die Erlicum gescheiden.

Met dit soort uitspraken heb je natuurlijk snel de lachers op je hand. Net als destijds, toen ik in de discussie over de noodoverloopgebieden inbracht – de hele Ooij was 20 jaar geleden hiertoe door onze overheid aangewezen en bestemd – dat we ons beter zorgen konden gaan maken over verdroging. De landinrichting had kort daarvoor de polder nog wat strakker getrokken, voor een nóg snellere afvoer van kostbaar water, deels met kwaliteit van Spa Blauw. Het juist langer vasthouden van het water behoorde toen nog niet tot de tekendoos van de ingenieurs. Nu, ruim twee decennia na die 'cultuurtechnische verbeteringen' zuchten de boeren onder een toenemende energielast vanwege alle bij hun landbouwsysteem noodzakelijke beregening.

En de moerasnatuur ín de polder heeft al lang geleden het loodje gelegd, ondanks de moerasopgave vanuit N2000 en andere mooie plannen.

Hoe ver zijn we kortom verwijderd van een soort omgekeerde landinrichting? Terug naar het water, dat we weer blij zijn als het water in de winter over de akkers stroomt, gevoed met vruchtbaar slib, als natuurlijke bemesting. Met tijdelijke plasdrasstukjes, met pioniersoorten en andere noodzakelijke verrassingen. Hoezo, Noodoverloopgebied? In ons werkgebied gaat dit zonder twijfel wederom veel van onze aandacht vragen, en niet alleen vanwege de Patrijzen.

Ander faunanieuws

Auteur: Sjak Gielen

Zoogdieren

Op 12 september werd tijdens de jaarlijkse zoldertelling in de kerk van Ottersum een kraamgroep van tien exemplaren van de zeer zeldzame **Grijze Grootoorvleermuis** (*Plecotus austriacus*) aangetroffen. Dit is momenteel de meest noordelijke verblijfplaats van deze soort in ons land. De groep is ontdekt in 2015 tijdens een vleermuisonderzoek in het Duitse Reichswald in verband met de indertijd geplande aanleg van een windmolenpark langs de grens. Een tijdens het onderzoek gevangen Grijze Grootoorvleermuis werd van een zender voorzien, waarna het dier werd teruggevonden in de kerk van Ottersum. Sindsdien wordt de groep vleermuizen op deze zolder ieder jaar in de nazomer geteld in het kader van het NEM Meetnet Zoldertellingen Vleermuizen. De verblijfplaats is overigens - om verstoring te voorkomen - niet vrij te bezoeken.

Grijze Grootoorvleermuis
12 september 2018, Ottersum *Foto: Rob Koelman*

Libellen

Met 52 libellensoorten was 2018 het meest soortenrijke jaar van het afgelopen decennium.

Van de drie romboutsoorten was de **Beekrombout** het schaarst met slechts een handvol waargenomen exemplaren. De **Rivierrombout** werd nagenoeg uitsluitend gemeld middels larvenhuidjes of imago's langs de Waal. Bijzonder was dan ook de melding van een zwervend exemplaar op de Mookerheide.

Een mannetje **Geelvlekheidelibel** dat van 15 tot en met 20 september in de Millingerwaard verbleef, kon rekenen op een warme belangstelling van heel wat liefhebbers. André den Ouden wist als enige op de Gemeenteheide van Nieuw-Bergen ook een mannetje te fotograferen.

De zeldzame **Bandheidelibel** heeft dit jaar een wat ruimere verspreiding gekregen in het werkgebied. Vanuit Grave heeft de soort nu ook de noordoever van de Maas bereikt, gezien de waarnemingen in het Lunense Broek, de Loonse Waard en de Bullenkamp.

De **Zuidelijke Heidelibel** heeft een voorkeur voor ondiepe delen van stilstaande wateren met rijke water- en oeverplantenvegetatie. In de recent gegraven en droogvallende wateren van de Millingerwaard en de Gendtse Polder werden dan ook meerdere exemplaren aangetroffen in augustus en september.

Sprinkhanen

Na 26 jaar niet meer in Nederland te zijn waargenomen, werden dit jaar in de Klompenwaard tot acht exemplaren (4♂ en 4♀) van de **Weidesprinkhaan** (*Chortipphus dorsatus*) gezien/gehoord. Dit is het eerste bewijs sinds 1947 dat deze soort zich in Nederland voortplant. De Weidesprinkhaan is zeer zeldzaam

Weidesprinkhaan, 29 september 2018, Klompenwaard Pannerden *Foto: Rob Felix*

in Nederland. Er zijn populaties bekend van rond 1900 uit de omgeving van Venlo en van 1947 uit het Agelerbroek (Overijssel). Gezien het grote aantal exemplaren moet de soort al minstens sinds vorig jaar aanwezig zijn, maar mogelijk al langer. De gemaakte geluidsopnames kan ik in deze Mourik niet laten horen, maar een fraaie foto is wel toegevoegd.
De eerlijkheid gebiedt me te zeggen dat het mannetje bij de Overijsselse Lonnekerberg ons wel twee maanden voor was.

Dat we in een voor Nederlandse begrippen bijzonder sprinkhanengebied wonen, blijkt wel uit het feit dat er dit jaar binnen het werkgebied in totaal liefst veertien soorten zijn waargenomen die landelijk zeldzaam (8) of zeer zeldzaam (6) zijn.

Bijen, wespen en mieren

Zandbijen vormen een omvangrijk bijengeslacht waarvan heel wat gewone soorten vrij eenvoudig op naam te brengen zijn, zelfs voor leken. Die gemakkelijke determinatie geldt echter lang niet voor alle soorten. Zo is de **Kleine Bleekvlekwespbij** *(Nomada baccata)* die deze zomer bij Sambeek gefotografeerd werd lastig op zijn juistheid te beoordelen. Eenvoudiger was het determineren van de in onze streken zeldzame **Blauwzwarte Houtbij** die een weekje rond hing in Wijchen. Menigeen kent die soort waarschijnlijk wel van vakanties in het buitenland.
In 2018 zijn meer dan vierhonderd verschillende soorten waargenomen in deze insectengroep. Een mooi aantal gezien het feit dat de meesten hun neus ophalen voor dit lastige spul.

Nachtvlinders

Of in deze soortgroep in 2018 de duizend soorten gehaald worden, is op dit moment nog niet duidelijk maar met begin oktober nog vijftig te gaan, zit dat er toch wel dik in.

Dagvlinders

2018 gaat de boeken in als een uiterst memorabel dagvlinderjaar. Er werden 44 soorten gezien, hetgeen nauwelijks afwijkt van het gewone beeld. In 2017 - 41, 2016 - 40, 2015 - 44 en 2014 - 41).

Het was een extreem warme zomer die ook (te) lange tijd uiterst droog was. Hoe dat in 2019 voor het nageslacht gaat uitpakken, is nog onduidelijk. Het memorabele van 2018 zat vooral in de ongewone aantallen. Soms verrassend laag maar veelal verrassend hoog. Wat tegen de verwachting is, dat de **Aardbeivlinder** dit jaar toch (nog) stand wist te houden in het werkgebied. De **Eikenpage** kende een ongemeen goed jaar en er werden op allerlei plekken zeer veel exemplaren waargenomen. Ook bosvlinders zoals de **Keizersmantel** en de **Grote Weerschijnvlinder** kenden een uitstekend jaar.

2018 was voor het **Scheefbloemwitje** in de regio het jaar van de definitieve doorbraak. Ondanks de verdere aantasting van het Driehuizerveld wist het **Geelsprietdikkopje** zich niet alleen hier te handhaven maar waren er ook meldingen van de soort op locaties die eerder nog niet bezet waren. De **Iepenpage** is in 2018 herontdekt in het Nijmeegse maar het is de vraag of de soort überhaupt wel is weggeweest. Een nieuwkomer van 2017, het **Staartblauwtje**, werd dit jaar ook in Wijchen, Groesbeek, de Bruuk, Ooijpolder, Wellerlooi, de Tongelaar en De Hamert gezien en gefotografeerd.

Resedawitje, 15 september 2018, Duffelt - Kekerdomse Waard *Foto: Martijn Verdoes*

Ronduit spectaculair was de ontdekking van het **Resedawitje / Oostelijk Resedawitje** door Frans Nillesen in de Millingerwaard. Al snel werden meerdere eileggende exemplaren gezien.

Het betreft geen nieuwkomer, want ook in 2006 en 2008 werd de soort gezien. Het Resedawitje kent een zuidelijke herkomst terwijl Oostelijk Resedawitje juist meer oostwaarts voorkomt. Beide soorten zijn niet op uiterlijke kenmerken te onderscheiden. De genetische verschillen, die zijn vast te stellen met DNA-analyse, zijn echter zo groot dat mengparen geen vruchtbare nakomelingen kunnen produceren.

Zo mogelijk nog spectaculairder was de waarneming van een **Klaverblauwtje** op het Driehuizerveld op 17 oktober. Extreem laat voor de soort (maar wat een zomer, zeg!) en vooral extreem noordelijk. Het is in deze eeuw de eerste waarneming buiten Zuid-Limburg. Alleen in de vorige eeuw werden elders soms zwervers gezien, zoals een exemplaar in 1997 op de Veluwe.

Terwijl soorten als het **Groot Koolwitje** een uitstekend jaar hadden werden maar bar weinig **Heivlinders, Kommavlinders en Oranje Luzernevlinders** gezien. Ook trekkers zoals de **Distelvlinder** en de **Atalanta** werden veel minder dan andere jaren waargenomen. De **Gele Luzernevlinder** die een oostelijkere herkomst kent, liftte in leuke aantallen mee met oostelijke winden. Meldingen van de **Kleine IJsvogelvlinder** kwamen ook dit jaar vrijwel uitsluitend van De Hamert. **Kleine Vossen**

Eitje Resedawitje, 9 september 2018, Millingerwaard *Foto: Vincent Sanders*

waren relatief zeer schaars. De **Koninginnenpage** vloog daarentegen juist op veel plaatsen en soms in verbazingwekkend grote aantallen. Zo werd het aantal aanwezige Koninginnenpages op het schiereiland bij Lent begin juli geschat op dertig!!!!
Grote afwezigen dit jaar waren de **Bruine Eikenpage** en de **Argusvlinder**.

Kevers

De keverklapper van 2018 was voor mij toch wel de **Twijgenboktor** *(Anaesthetis testacea)* die we met de insectenwerkgroep zagen op het spoorwegterrein bij station Molenhoek. De prachtig groen glanzende **Grindkruiper** van Boxmeer en mijn eigen groenrood glanzende ***Gaurotes virginea*** van de Bruuk deden er echter nauwelijks voor onder. Maar het is dan ook lastig kiezen bij een soortgroep waarvan in 2018 meer dan 550 verschillende soorten in het werkgebied zijn waargenomen.

Wantsen, cicaden en plantenluizen

Al eerder heb ik in deze rubriek mijn enthousiasme uitgesproken over de veelzijdige en fraaie groepen *Heteroptera* (wantsen) en *Homoptera* (cicaden en plantenluizen). Gezien het aantal ingevoerde waarnemingen (19.000 in totaal in alle jaren) en het aantal waargenomen soorten (meer dan vierhonderd in 2018) ben ik niet de enige.

Klaverblauwtje, 17 oktober 2018, Driehuizerveld - Nijmegen Foto: Sjak Gielen

Nachtelijke overvliegers

Auteur: Jeroen Veeken

Wie mij een beetje kent, weet dat ik weinig aangenamer (en leuker, spannender, maar ook fustrerender, demotiverender, …) vind dan het bekijken, beluisteren en tellen van vogeltrek. Wie wel eens op een telpost heeft gestaan, weet dat je er meestal staat tegen beter weten in, terwijl je vooral veel tijd hebt om het leven te overdenken. En dat 'alles' op slechts enkele dagen gebeurt en dat die dagen zelden samenvallen met de momenten waarop je zelf op de telpost staat. Maar dat die dagen ook meteen alles kunnen goedmaken.

Wat 'wij' op een telpost doen, doen Bram en de zijnen in de Ooijse Graaf, maar net even anders. Waar wij kijken naar zichtbare dagtrek, bestuderen zij de onzichtbare nachttrek, door nachttrekkers te vangen, te ringen en weer los te laten en zo een beeld te krijgen van wat er zoals overvloog. Het grootste deel van deze vogels zou anders ongezien en ongehoord ons luchtruim doorkruisen, jaarlijks pendelend tussen broed- en overwinteringsgebied. Een derde groep van trekvogels wordt gevormd door vogels die weliswaar 's nachts vliegen en die dus veelal niet gezien kunnen worden, maar die tijdens het overvliegen wel degelijk geluid maken en daarom toch kunnen worden opgepikt. Het gaat (ook in mijn ogen) wat ver om daarvoor nachtenlang op een telpost te gaan liggen luisteren, dus ontstond een tijd geleden een nieuwe discipline (of mogen we het een hype noemen?): het opnemen en terugluisteren van geluiden van nachtelijk overvliegende trekvogels. 'Stelletje mafkezen', dacht ik toen ik het voor het eerst hoorde (en ik hoor u hetzelfde denken!)…

Ongeveer een jaar geleden verhuisde ik naar Mook; eindelijk een eigen tuintje waarin een recorder ongestoord zou kunnen hangen. Een leuke manier om een idee te krijgen van wat er zoal over je tuin heen vliegt, terwijl jij op een oor ligt. Inmiddels zijn we een jaartje verder en heb ik hiervan een (begin van een) idee.

Behalve een eenvoudige audiorecorder met tamelijk gevoelige (ingebouwde) microfoon, een plek waar het apparaat droog en geluidsluw zou kunnen hangen, een pallet aan batterijen, wat tijd, een beetje doorzettingsvermogen en een wijzertje dat lichtelijk naar rechts uitslaat op een willekeurige plaats in het autistisch spectrum heb je eigenlijk niets nodig: hang het ding 's nachts op, luister de nacht terug als je wél wakker bent, bijvoorbeeld op een regenachtig dagje. Inmiddels weet ik dat het zowel gemakkelijker als moeilijker is dan de bovenstaande tekst doet vermoeden.

Het blijkt een stuk gemakkelijker, omdat het helemaal niet nodig is om alle opgenomen geluiden integraal terug te luisteren. Er zijn allerlei programma's waarmee geluiden zichtbaar gemaakt kunnen worden, via zogenaamde spectrogrammen. Je kunt opvallende patroontjes bekijken en de rest kun je gewoon negeren. Wel kost het even tijd om erachter te komen welke patroontjes bij trekvogelgeluiden horen en welke bij dichtslaande tuindeuren, aanlopende fietstandwielen, vallende regendruppels, schreeuwende katten, voorbijrijdende auto's, niezende buren, pratende buren, zingende buren, gillende buren, feestende buren, blaffende honden, blatende schapen, ratelende rolluiken, sputterende tuinsproeiers, schurende takken, kwakende kikkers, onverklaarbare tikken, of tokken,

…. afijn: bij andere geluiden dan die van trekvogels. Na een tijdje oefenen, ben ik in ongeveer een half uur tijd door een hele nacht heen. Dat is te overzien.

Tegelijkertijd is het een stuk moeilijker dan ik tot nu toe voordeed: waar je op een telpost beschikt over context en je bij twijfel ook op zichtkenmerken kunt afgaan, is het enige wat je ’s nachts hebt het geluid: meestal niet meer dan een of slechts enkele roepjes, die bovendien vaak enigszins vervormd worden door weerkaatsing tegen gebouwen (anders dan op een telpost, heb ik geen tuin tot mijn beschikking met 360° zicht, met zo min mogelijk belemmeringen). Daarbij komt dat het soortenspectrum totaal anders is dan dat van dagtrek: ik moest een heel nieuwe set van geluiden leren herkennen, nog buiten beschouwing gelaten dat van veel vogels nog maar weinig bekend is over welke geluiden ’s nachts gemaakt worden. En waar telposten deels gekozen worden op rust of stilte, grenzen tuinen doorgaans (in elk geval geldt dat voor de mijne) aan wegen waarop zelfs ’s nachts de nodige auto’s verplaatst worden. En tijdens regenachtige nachten kun je niets, zelfs wanneer de recorder droog hangt: vallende druppels zijn in de spectrogrammen zo overheersend (hard), dat andere geluiden er niet tussenuit gefilterd kunnen worden. En wanneer het gestopt is met regenen, gaat het druppelen (van daken, bomen, etc.) vaak nog urenlang door!

Maar goed, als je even door de genoemde zure appels heen bijt, vormt zich toch een leuk soortenlijstje. Een aantal van die soorten had ik natuurlijk verwacht: iedereen weet dat een groot deel van de lijstertrek ’s nachts plaatsvindt, wie wel eens in het donker buiten komt, heeft gemerkt dat ook eenden en ganzen zich dan roeren en de meeste vogelaars zullen wel eens een steltloper (Scholekster, Oeverloper, of zo) hebben gehoord tijdens een barbecue in de tuin of tijdens het bekijken van een nachtvlinderdoek in de vogelsaaie zomermaanden. Verder wist ik, dat soorten als Meerkoet en Waterhoen zich meestal ’s nachts door de lucht verplaatsen, maar ik stond versteld van de aantallen: in iets meer dan een jaar tijd heb ik ruim 150 Meerkoeten genoteerd en het aantal Waterhoenen heeft de honderd waarnemingen eveneens aangetikt. In de categorie steltlopers zit ik inmiddels op veertien soorten. De Bosruiter was de laatste ‘algemene steltloper’ die op het lijstje terechtkwam. Leukste steltlopers tot nu toe zijn Bonte Strandloper en Regenwulp. De Kraanvogel ontbreekt natuurlijk niet en

Negen seconden aan reguliere nachttrekvogels, allemaal mooi aan hun eigen sonogrampatroontjes herkenbaar. Toegegeven: verschillende geluiden zijn in één afbeelding samengephotoshopt; was de lucht maar zo rijk gevuld!

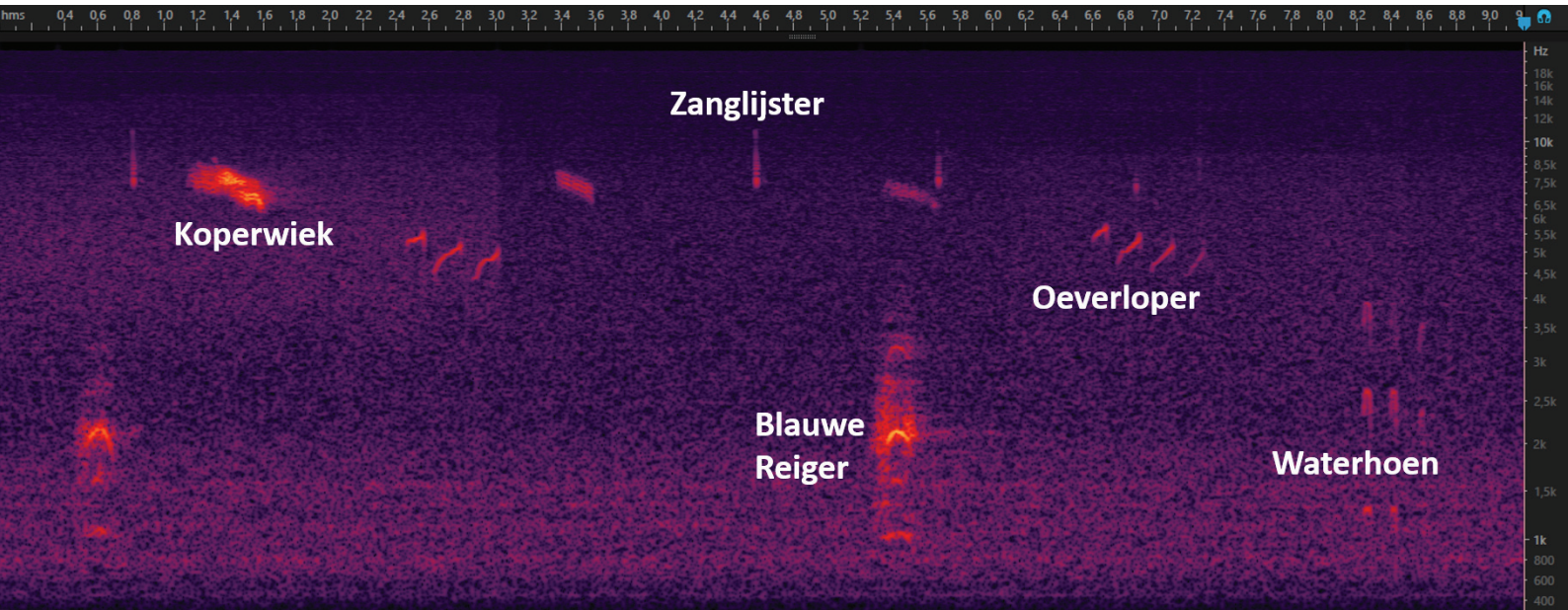

Nachtelijke opnamen worden gemaakt met deze Olympus LS11

ook het nachtelijke gehinnik van de Dodaars is op mijn beeldscherm verschenen. Het hoge vleugelgesuis van de Brilduiker kon ik eveneens tweemaal herkennen.

Ook reigers trekken ’s nachts, getuige het honderdtachtigtal Blauwe Reigerroepen dat ik kon noteren, waartussen zich ongetwijfeld een paar lokale rondvliegende vogels verschuilen. Ik had niet verwacht dat ook de Roerdomp over uitgerekend míjn tuin zou vliegen, vanwege het gebrek aan rietlanden in de buurt. Toch mocht ik hem op basis van zijn nasale trekroep inmiddels zesmaal opschrijven. Iets vergelijkbaars geldt voor de regionaal zeldzame Zwartkopmeeuw, die in het vroege voorjaar ten minste tweemaal roepend mijn tuin passeerde.
Voor rallen en hoenders, die in ons werkgebied zeker niet algemeen zijn, blijken het late voorjaar en de zomer erg leuk. Eind april mocht ik een Porseleinhoen bijschrijven en het aantal Kwartels staat inmiddels op acht, soms met een andere roep dan hun bekende kwik-me-dit.

En dan zijn er natuurlijk altijd vogels ter plaatse, ofschoon de meeste ’s nachts heel erg stil zijn. Zo roept er vrijwel dagelijks (nou ja, nachtelijks) een of een koppeltje Bosuilen in de buurt. Alleen tijdens de echte zomermaanden houden ze zich stil. En er blijkt zowaar een Kerkuil rond te hangen, die sporadisch ook mijn straat sissend even aandoet. Af en toe is een zangstrofe hoorbaar geweest van een Boomleeuwerik, die ongetwijfeld een ommetje maakte vanaf de Mookerhei. Het leukst in die Mookerhei-categorie vind ik toch de Nachtzwaluw; tijdens mijn Big Day hoorde ik hem voor het eerst vanuit de tuin, live, maar sindsdien heb ik de ratel nog een paar keer digitaal teruggevonden en is de vogel ook een aantal keren overgekomen terwijl hij alleen zijn contactroep liet horen.

Ik ben erg benieuwd hoe mijn eerste jaar zich gaat verhouden tot de toekomst. Waren de Roerdompen en de Zwartkopmeeuwen toevalstreffers? Vliegen elk jaar zo ongelofelijk veel Meerkoeten over mijn huis? Zal ook ik ooit een Kwak en een Morinelplevier mogen bijschrijven? We gaan het zien! In elk geval is het een leuk tijdverdrijf gebleken voor een afkickende trekteller tijdens de winter- en zomermaanden.

Broedvogels Gelderse Poort: resultaten 2017

en een doorkijkje naar 2018

Auteur: Joost van Bruggen

In de Gelderse Poort worden de broedvogels al geïnventariseerd sinds de jaren zestig, maar vanaf 1989 worden de broedvogels structureel geteld. Het gebied is daarvoor opgedeeld in 37 deelgebieden plus 5 dorpen. In deze gebieden worden de soorten geteld die landelijk als bijzonder worden beschouwd. Aan die lijst van soorten is in de loop der jaren vervolgens een aantal algemenere soorten toegevoegd, zoals Grauwe Vliegenvanger en Kleine Karekiet, omdat deze lokaal bijzonder zijn of een belangrijke graadmeter vormen voor bepaalde kwetsbare of kenmerkende biotooptypen in de Gelderse Poort.

Omdat het te ver gaat om alle 122 soorten te bespreken die in 2017 zijn vastgesteld door de circa 45 broedvogeltellers, beperk ik me tot een aantal soorten dat zeldzaam is of soorten waarmee iets aan de hand is. Voor zover dat mogelijk is, doe ik een eerste uitspraak over de ontwikkelingen in 2018. De teneur lijkt dat 2018 over het geheel genomen minder positief uitpakt dan voorgaande jaren. Het maandenlang uitblijven van regenval is daar mogelijk debet aan.

Belangrijk bij de interpretatie van de grafieken
Dit artikel presenteert trendplaatjes voor een aantal interessante soorten. In het jaar 2001 is zeer onvolledig geinventariseerd vanwege de Mond-en-Klauwzeer-crisis (MKZ), waardoor de meeste gebieden niet toegankelijk waren. Als in de grafieken bij andere jaren gegevens ontbreken, was de telling van de soort in dat jaar onvolledig of hoefde de soort in die jaren (nog) niet geteld te worden. Tot slot loopt de index van Nederland niet verder dan 2016, omdat de definitieve indexen nog niet gereed zijn voor publicatie.

Ooievaar (13)

In 1999 kwam de Ooievaar voor zijn eigen kinderen naar de Gelderse Poort. De vlag kon uit want een gehoopte en ook verwachte broedvogel in die tijd was daar. Tegenwoordig kijken we er niet meer van op. Het aantal neemt gestaag toe; in 2017 al weer één meer dan in 2016. Het is ook een van de weinige vogels van het agrarisch gebied waarmee het crescendo gaat en gezien de landelijke ontwikkeling lijkt het plafond nog niet bereikt. Hij is dan ook van de Rode Lijst verdwenen!

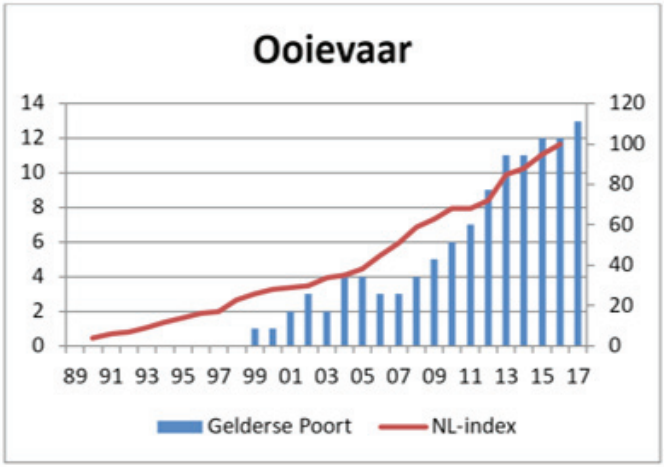

Het aantal territoria van de Ooievaar in de Gelderse Poort (linker as) en in Nederland (rechter as).

Dodaars (56)

De kern van de verspreiding ligt de laatste jaren in het Oude Rijnstrangengebied. Bijna 60% van alle Dodaarzen werd in 2017 vastgesteld in de Noord- en de Zuidstrang aldaar. In zeven gebieden in de Gelderse Poort waarin Dodaarzen voorkwamen in 2017 en waarvan de resultaten van 2018 reeds geclusterd

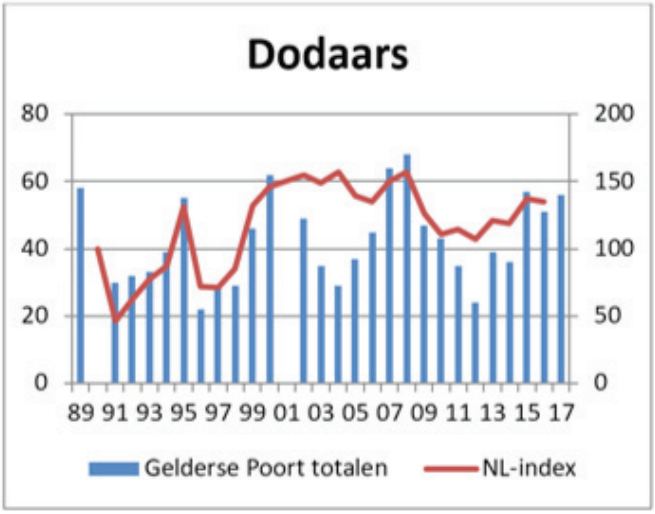

zijn, komt een voorlopige achteruitgang van 35% naar voren. De droogte heeft daarbij waarschijnlijk een rol gespeeld.

Grauwe Gans (1320)

In tegenstelling tot de trend in Nederland zet de achteruitgang van de Grauwe Gans door in de Gelderse Poort. Van zes gebieden waar in 2017 meer dan zestig territoria werden vastgesteld, zijn de resultaten vergeleken met die van 2018. Op basis hiervan lijkt er sprake van een achteruitgang van 14% in 2018. Een mogelijke reden voor deze achteruitgang is, dat tellers vaker dan vroeger de Grauwe Gans tijdens één gerichte telling per seizoen tellen, in plaats van gedurende het gehele broedseizoen.

Van een zevende gebied met meer dan zestig paren, De Bijland, is de vergelijking buiten beschouwing gelaten, omdat dit jaar voor het eerst de twee aanwezige eilanden met een kano zijn bezocht. Hierdoor kwam het aantal territoria aanzienlijk hoger (246) uit dan de schattingen uit eerdere jaren vanaf de vaste wal (2017: 121). Door de verschillende telmethodes heb ik het vergelijk uit deze berekening gelaten.

Bergeend (34)

Niet geheel verrassend was wederom een achteruitgang van de Bergeend in de Gelderse Poort. De jaren waarin sprake was van zestig of meer territoria liggen al bijna tien jaar achter ons. Tegenwoordig gaat het bij de Bergeend om lage aantallen in relatief weinig gebieden. Met dit in het achterhoofd moet ook de voorlopige achteruitgang die voor 2018 berekend is, gezien worden. De achteruitgang bedraagt 6% op basis van vier gebieden met meer dan twee territoria in 2017 en waarvan de gegevens uit 2018 reeds geclusterd zijn. De achteruitgang in de Gelderse Poort sluit aan bij de achteruitgang die in het gehele rivierengebied waarneembaar is. Ook de populaties op heideterreinen en in de vastelandsduinen nemen af. In de ziltere delen van het land vergaat het de soort beter,

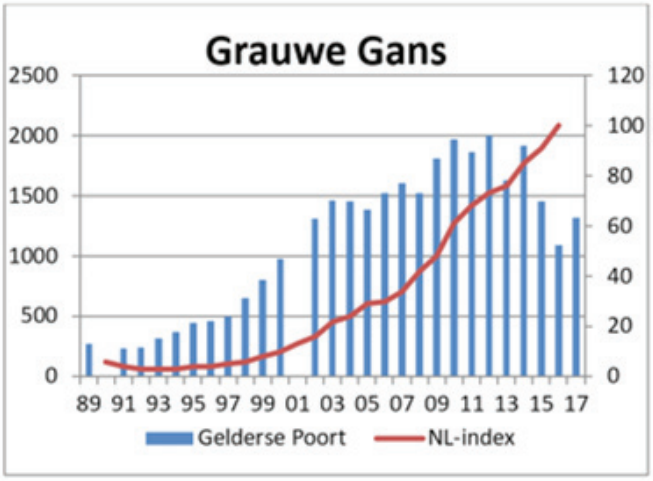

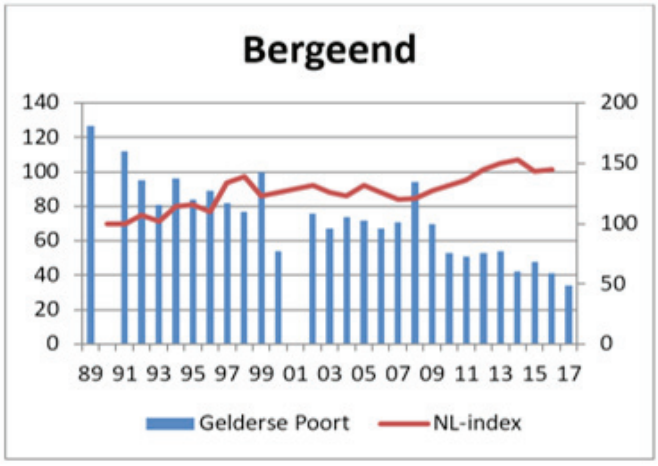

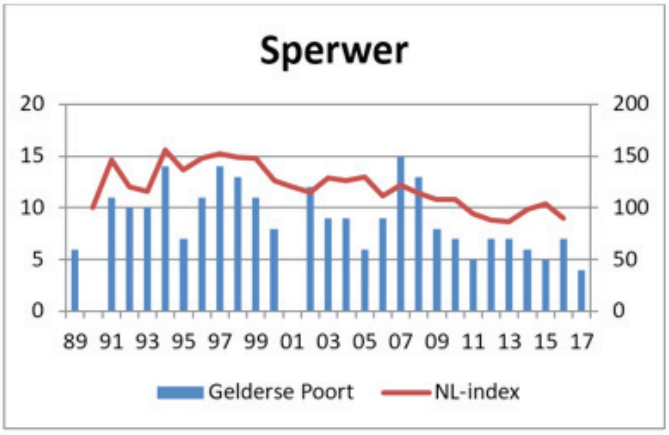

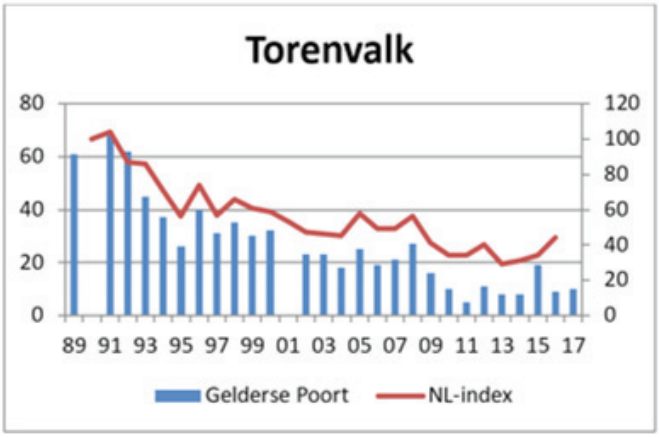

waardoor landelijk een matig positief beeld waarneembaar is (Boele *et al*. 2018).

Sperwer (4)

Afgezien van een enkele piek volgt de Sperwer ook in de Gelderse Poort de landelijke trend, met een afname in natuurgebieden. Steeds vaker wordt broeden vastgesteld binnen de bebouwde kom. De territoria in 2017 lagen in de Pannerdense Waard, Millingerwaard, Oude Waal en Groenlanden-noord. Voor 2018 is nog geen betrouwbaar beeld te schetsen.

Torenvalk (10)

Een van de nieuwkomers op de Rode Lijst 2016. En dat is uiteraar niet voor niets. Het stapelvoedsel van deze valk bestaat uit Veldmuizen, maar in het huidige agrarisch landschap is ook voor deze knager steeds minder plek (Boele *et al*. 2018). De Gelderse Poort is daarin helaas geen uitzondering. In 2008 kwam het totaal nog op 28 uit, begin jaren negentig lag het boven de zestig territoria! Het enige gebied met meer dan één territorium in 2017 betreft Kom Leuth (2). In 2018 was hier geen sprake meer van broedverdachte Torenvalken.

IJsvogel (22)

Een respectabel aantal van 22 territoria in de Gelderse Poort. De topjaren waren 2007 en 2008 met respectievelijk 28 en 29 territoria. Waarschijnlijk zal 2017 op landelijke schaal het record-aantal van 2016 bereiken (1050-1350). Waar 2018 gaat eindigen is nog even afwachten, maar het zal ongetwijfeld duidelijk minder zijn. De vorstperiode aan het einde van de winter van 2017/18 heeft

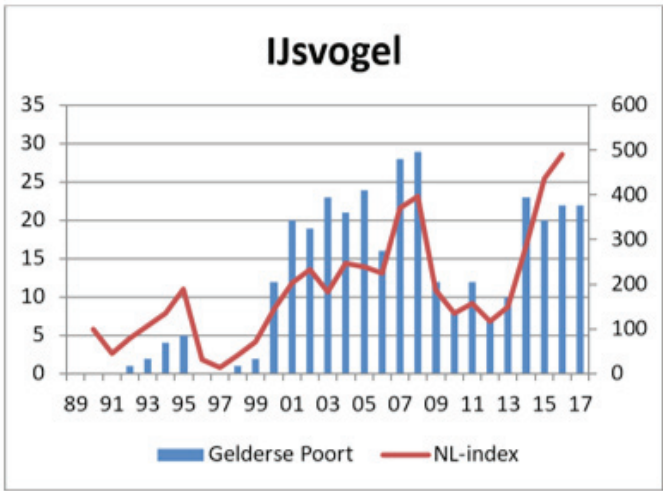

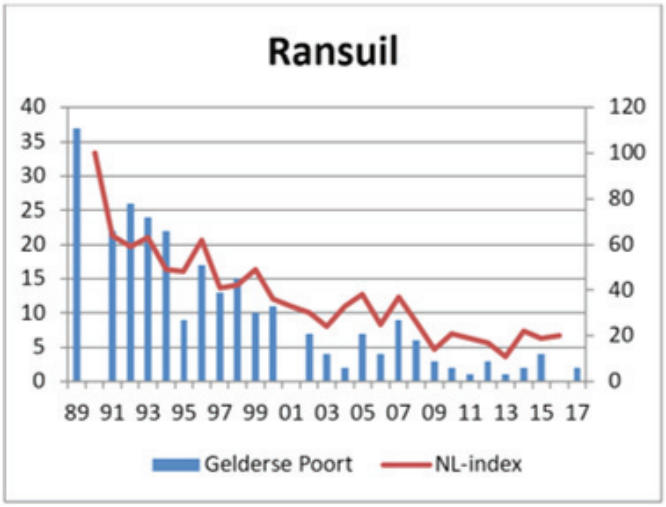

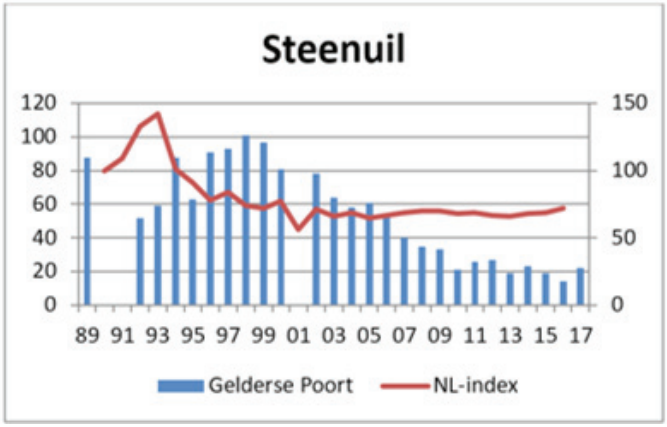

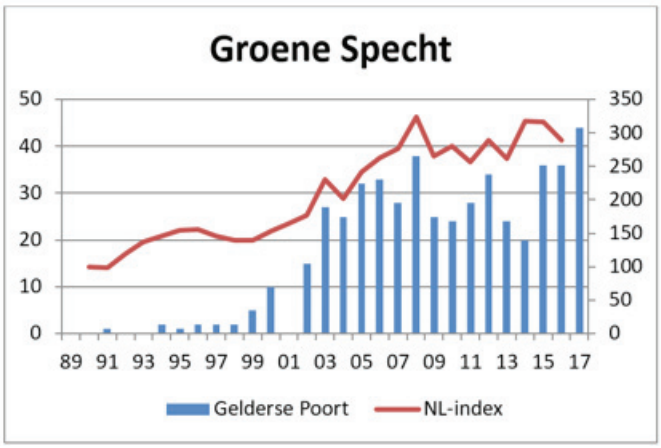

overal in het land garant gestaan voor flinke klappen. In 2017 waren er zes gebieden met twee territoria. In deze zelfde gebieden komt de totaalstand voor 2018 uit op slechts vijf. Dat belooft wat voor de eindstand …

Ransuil

Het lijkt voor de Ransuil een welhaast aflopende zaak in de Gelderse Poort. Werden er in 1989 nog 37 territoria toevertrouwd aan de veldkaarten, in 2017 bleef de teller op twee steken, wat al hoger was dan 2016 toen er voor het eerst geen territoriale Ransuilen werden aangetroffen. De meest logische oorzaak: afnemende aantallen Veldmuizen. En een Havik ziet in de Ransuil ook een smakelijke prooi (sovon.nl/nl/actueel/nieuws/ransuilenblues). Daar komt bij dat de potentieel geschikte gebieden wellicht in februari-maart te weinig aandacht krijgen, maar de trend is vergelijkbaar met de landelijke.

Steenuil (22)

Na vele jaren van aanhoudend terreinverlies in de Gelderse Poort mogen we blij zijn met jaren waarin de populatie enigszins stabiel blijft, of, zoals in 2017, zelfs iets vooruitgaat. Zeker ten opzichte van de landelijke trend is het opmerkelijk dat in de eerste tien jaar van deze eeuw de uiltjes in de Gelderse Poort almaar terrein verloren, terwijl landelijk juist van stabiliteit sprake was. Sinds 2010 kunnen we bij ons, door de oogharen kijkend, ook spreken van 'stabiel' op een laag niveau. Voor nu ziet het er echter wel naar uit dat 2018 een minder jaar zal worden, want naar verluidt was het een slecht muizenjaar. Toch houd ik hoop

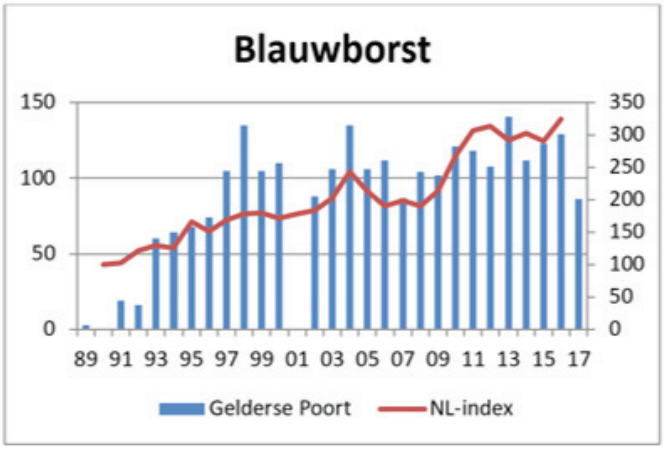

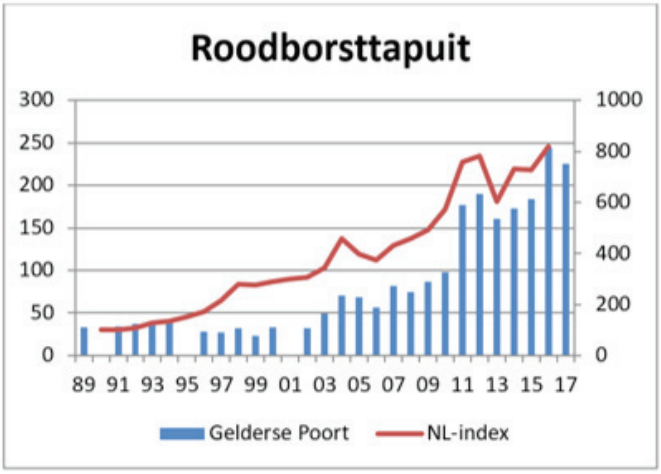

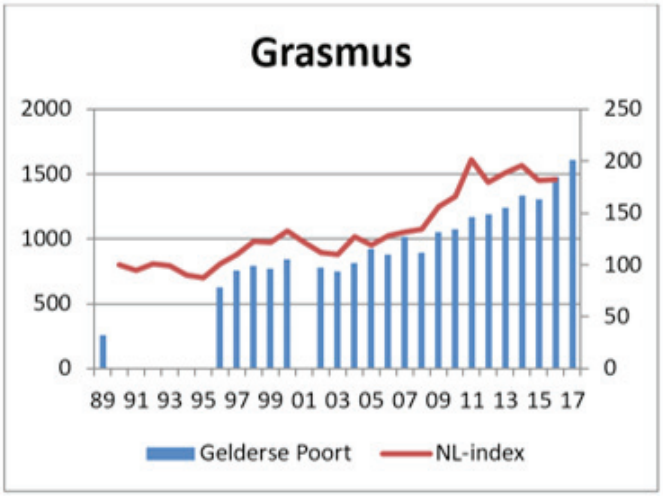

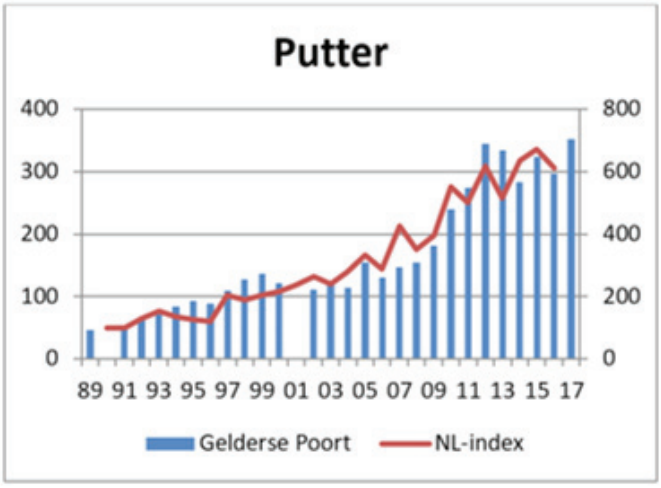

dat voor een enkel gebied nog data ingevoerd moeten worden of dat er simpelweg een Steenuil gemist is. Avondrondes begin maart blijven essentieel om een goed beeld te krijgen van deze soort; mooi te combineren met eventuele nog aanwezige Patrijzen.

Groene Specht (44)

Zoals te zien in de grafiek zijn er tussen 1990 en 2008 flinke stappen gezet in het land. De populatie in de Gelderse Poort volgt dezelfde lijn. Voor de landelijke trend geldt verder dat met name op de zeeklei van West- en Midden-Nederland en op de rivierklei de expansiedrift het grootst is. Dat beeld komt natuurlijk ook tot stand door de tellingen in de Gelderse Poort. Opmerkelijk zijn wel de twee daljaren 2013 en 2014. De dip van ’13 is zelfs op landelijke schaal terug te zien, maar in 2014 loopt het juist uiteen. In vier gebieden werden in 2017 meer dan twee territoria vastgesteld, waarbij de Millingerwaard de boventoon voerde (6). Deze gebieden komen voor 2018 op een totaal van twaalf; in 2017 waren dat er zestien. Bij het inventariseren van Groene Spechten moet overigens goed worden opgelet! Zeker als het ongepaarde vogels zijn, vliegen ze de hele dag rond en over grote afstanden. Daar komt bij dat vrouwtjes ook roepen. Die klinken bijna hetzelfde … (vaak iets minder hard en korzeliger).

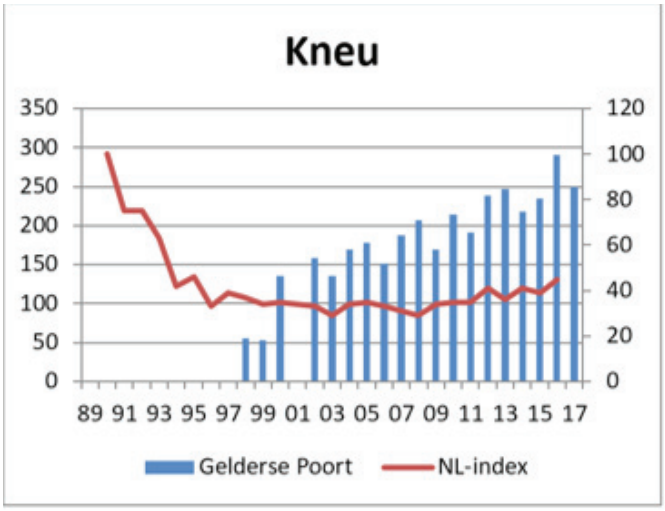

Blauwborst (86)

Een verwachte stap terug voor een moerasvogel die zijn draai juist vindt in (vochtige) verruigende moerasgebieden. Het jaar 2017 was zeker geen goed jaar. De verwachte terugval werd bewaarheid (-33%). Nu 2018 op moment van schrijven mogelijk de boeken in gaat als het droogste jaar ooit (dat was 1976) zou je een verdere stevige achteruitgang verwachten. Het lijkt echter mee te gaan vallen. Voor zeven gebieden met vijf of meer territoria in 2017 (samen 62 territoria) komt het totaal in 2018 uit op zestig. In de grafiek is de komst van de Blauwborst

mooi te zien. De erg lage aantallen van 1989, 1991 en 1992 zijn geen fouten in de grafiek maar het begin van vestiging in de Gelderse Poort!

Roodborsttapuit (225)

Met ruim 200 territoria is dit nauwelijks een bijzondere soort te noemen. Mooi om te zien dat de Gelderse Poort netjes in lijn loopt met de Nederlandse trend. In maar liefst 19 gebieden werden vijf of meer territoria vastgesteld, het overgrote deel betrof ook daadwerkelijk paartjes. Kom Leuth (18) en Oude Waal (22) herbergden de meeste 'Robotapjes'. Alhoewel de soort niet vies is van warm en droog weer ben ik wel nieuwgierig waar de eindstand van 2018 op gaat uitkomen. Door het uitblijven van de broodnodige regen verdorren planten en wordt de grond keihard. Dit zal ongetwijfeld effect hebben op de aantallen insecten. Dit gaat uiteraard veel meer soorten aan dan enkel de Roodborsttapuit.

Grasmus (1612)

Je kunt je afvragen of de Grasmus tegenwoordig nog wel een bijzondere soort is. In de Gelderse Poort is het de meest algemene soort die jaarlijks wordt geteld, gevolgd door Grauwe Gans en Bosrietzanger. Maar zo lang de soort op landelijke schaal ook in het BMP-B meedraait, blijven we de soort natuurlijk tellen. Een totaal van 1612 territoria in 2017 moet voor de tellers in 1989 niet te bevatten zijn geweest, als je dat toen had voorgehouden. Destijds kwam de eindstand op 256. En het is toch ook fantastisch om in 2018 uit te komen op 131 territoria in de Millingerwaard of in de Spijkse Polder op 54!? In elk geval profiteert de soort van verbossing /verstruiking en daarnaast is het een karakristieke soort voor kleinschalig agrarisch gebied met heggen.

Putter (352)

Een succesverhaal kun je het verhaal van de Putter wel noemen. De Nederlandse index van 1990 staat op 100, die van 2016 op 613! Toch ziet het er bij ons naar uit dat de soort zich wat lijkt te stabiliseren rond de 290-350 territoria. Schommelingen horen daar bij. 2018 zal wat dat betreft een minder jaar zijn. Uit acht gebieden met ten minste 15 territoria in 2017 waarvan de eindresultaten van 2018 ook bekend zijn, komt een stap terug van -23% naar voren. Niet om meteen van te schrikken; van 2013 op 2014 werd er op landelijke schaal een stap voorwaarts gezet van 23%.
Voor de Putter zijn late rondes in juni en juli van belang; hij kan zich nog laat in het seizoen vestigen.

Kneu (250)

Nog een succesverhaal van een zangvogel in de Gelderse Poort. Een vogel die in een aantal opzichten overeenkomsten heeft met de Putter (zelfde voedsel- en biotoopvoorkeur). De landelijke terugval die doorzette tot het eind van het vorig decennium werd een halt toegeroepen en sindsdien is de soort bezig met een voorzichtige comeback. Die stap voorwaarts is in de Gelderse Poort al zichtbaar vanaf het moment dat de soort integraal werd geteld. In het Rijnstrangengebied was in 2017 West-Bergse Hoofd het beste gebied (10). Van de Waal-noord-gebieden was dat het Gendtse Veer (20) en in de Ooijpolder was het weer de Millingerwaard die de kroon spande (28).

2019

Dit overzicht was niet mogelijk zonder de inzet van een grote groep tellers en de gastvrijheid van beheerders en eigenaren. We zijn altijd op zoek naar tellers voor deze prachtige gebieden! In de Ooijpolder,

bij Bemmel-Gendt-Doornenburg en het Rijnstrangengebied bij Pannerden-Zevenaar. Meedoen kan al als je in de periode maart-juni een aantal rondes zelfstandig zou kunnen lopen. Voor mensen die geïnteresseerd zijn in deelname, maar die weinig ervaring hebben met het inventariseren van broedvogels, is er een mogelijkheid om mee te lopen met iemand die het gebied goed kent of Harvey van Diek of ondergetekende lopen een ronde mee. Ik hoor graag van je als je interesse hebt!

Joost van Bruggen
joost.vanbruggen@sovon.nl
Coördinator Gelderse Poort

Rode Wouw, 13 oktober 2018, Gebrande Kamp *Foto: Jeroen Veeken*

Vestiging van de Cetti's Zanger in de Kraaijenbergse plassen

Auteur: Justin Jansen

Bram Ubels schreef al Mourik 2017-3, dat geschikte gebieden in de regio in de gaten gehouden moesten worden, om extra op nieuwe vestiging van Cetti's Zanger (*Cettia cetti*) te letten. In de vroege ochtend van 19 april 2018 liepen, onafhankelijk van elkaar, Peter Eekelder (ten behoeve van inventarisatiewerk voor de provincie Noord-Brabant) en Justin Jansen rond plas 4 (het inmiddels nagenoeg dichtgegroeide slibdepot van plas 4). Peter hoorde om 7:03 uur de eerste Cetti's Zanger voor de regio Groot Grave luid zingen en Justin deed datzelfde een uurtje later. Hij was niet op de hoogte van de waarneming van Peter. De vogel is op het moment van schrijven, 31 augustus 2018, nog steeds aanwezig. Hij verplaatst zich vaak over grote afstanden en kon tussen De Bult en het Gat van Geluk waargenomen worden, waarbij bleek dat hij niet geringd was. De vogel werd sonografisch gedocumenteerd (https://vwggrave.waarneming.nl/waarneming/view/154969046).

Op 2 augustus hoorde Gert-Jan Caspers een vogel zingen aan het begin van het fietspad (komende vanaf de Steegstraat in Linden), deze vogel verplaatste zich slechts over kleine afstanden en was ook op 31 augustus nog aanwezig. Ook deze vogel werd sonografisch vastgelegd (https://vwggrave.waarneming.nl/waarneming/view/161946954).

Een derde vogel was aanwezig in het slibdepot van Plas 4 op 31 augustus en kon tegelijkertijd met de eerste vogel gehoord worden door Justin Jansen.

In Oost-Brabant waren in 2018 diverse vestigen van de soort, bijvoorbeeld in Aarle-Rixtel, Oss, Haren, Lithoijen, Megen en bij Budel-Dorpplein. Rond 's-Hertogenbosch zit de soort op diverse plekken (Engelermeer, Zuidplas, Bossche Broek, Moerputten) en in plaatsen zoals Waalwijk en Tilburg.

Waarschijnlijk zijn deze drie vogels slechts het begin van de vestiging van de soort rond de Kraaijenbergse Plassen. Er is voldoende geschikt habitat aanwezig is en vestigingen van de soort in De Vilt, Loonse Waard en andere geschikte gebieden in de omgeving lijken slechts een kwestie van tijd (en van een gebrek aan strenge winters).

Literatuur

Ubels, B. (2017). Vestiging van de Cetti's Zanger in de Ooijpolder. *De Mourik* 37 (3): 10-14.

Dagboek van een vogelbeschermer

Auteur: Jac. van Duinen

23 februari 2018

Appje van Kees. Ga jij morgen naar de eerste Vogeldag in Arnhem? Ik had het al in mijn agenda staan. In het kerkje van Schaarsbergen vindt de aftrap plaats van het weidevogelseizoen voor zo'n 450 vrijwillige boerenlandvogelbeschermers in Gelderland. De dag wordt georganiseerd door de Stichting Landschapsbeheer Gelderland.

Kees is Kees van Dun, die ik enkele jaren geleden ontmoette bij het knotten van wilgen langs de Defensiedijk. Samen met Harry Bruin beschermt hij al jaren de weidevogels in de Ambtswaard (een deel van de Bemmelsewaard) en enkele terreinen rond de kassen tussen Bemmel en Huissen (Bergerden). Zij zochten een derde man. Twee is te kwetsbaar en in je eentje is het bijna niet te doen. Aardige kerels, Kees en Harry. Ik sloot me graag bij hen aan om mijn steentje bij te dragen. Er is nog een vierde lid, Frank Majoor, die onder de vlag van SOVON het wetenschappelijke deel voor zijn rekening neemt en de coördinatie doet. Dat doet hij niet alleen voor ons groepje maar ook voor een aantal andere groepen vrijwilligers in heel Gelderland.

Het was een geanimeerde bijeenkomst waar kennis werd gemaakt met collega-beschermers, resultaten van het vorig seizoen werden bekendgemaakt, prijzen werden uitgedeeld en een nieuwigheid werd gepresenteerd: de weidevogeldrone. De verschillende groepen krijgen bij toerbeurt de beschikking over een drone waarmee nesten op de akkers gemakkelijker kunnen worden opgespoord. Kees heeft zijn vliegbrevet al gehaald.

Op woensdag 14 maart wordt het eerste Kievitsei gevonden in Giessenland (Zuid-Holland). Op 21 maart maak ik een eerste verkenning langs de akkers die in ons gebied liggen. De meeste liggen in de Ambtswaard, langs de Defensiedijk. Verder nog een aantal in het kassengebied bij Huissen en bij de busremise in Huissen.

Ambtswaard

Het is 5°C en af en toe komt de zon door. Onderweg zie ik boven de Waal twee overvliegende Knobbelzwanen waar de zon op valt. Schitterend wit.
Ik begin bij de Bemmelse ingang van de Waard. Een mooie Torenvalkman en een Grote Bonte Specht hebben me opgewacht. Bij de plassen rechts zitten erg veel Brandganzen en links een Tureluur.
Op akker 1 zitten 7 Kieviten die bakkeleien met een groepje Brandganzen. Op de naastgelegen wei zitten een paarhonderd Brandganzen. Verder Roodborsttapuit, Graspiepers, Hazen. De akker is nog niet geploegd, wel gladgetrokken. Op akker 2 een Kievit. Op akker 3 zes Kieviten. Ze scannen de omgeving. Beide akkers zijn nog niet geploegd, wel glad getrokken. Aan het eind van het pad, dwars over akker 4, ligt waarschijnlijk een nest van een Grauwe Gans. Geen Kieviten.
In de wei voor het transformatorhuisje is het druk: verschillende Hazen en een groep van negen Goudplevieren. Verder drie Kieviten, een Roodborsttapuit en twee Buizerds. Akker 5, tegenover het transformatorhuisje: drie Kieviten. Ook deze akkers zijn niet geploegd.

Huissen

Op de akker tegenover de remise is in de afgelopen winter een grote loods neergezet met een betonnen buitenplaats waarop vrachtwagens kunnen worden geparkeerd. Waarschijnlijk een distributieloods of iets dergelijks. Dat zal waarschijnlijk ten koste gaan van het aantal nesten. Ik zag er één Kievit. Op de andere akkers geen Kievit te bekennen. Alle akkers zijn netjes geploegd.

Tussen de kassen bij Bergerden

Langs de Fresialaan: Nul Kievit, twee Bergeenden, drie Scholeksters. Geploegd. Bij Geranium: Nul Kievit. Er is gras gezaaid op de voormalige maïsakker. Alle straten tussen de kassen zijn genoemd naar potplanten. Ons groepje noemt ze voor het gemak De Fresia, De Geranium, enzovoorts.

Vrijdag 23 maart

Om half negen bij Kees. Harry gaat niet mee. We doen een snelle ronde, want Kees moet om half twee in Helwout zijn om te oefenen met de drone. Ten opzichte van woensdag is er niet veel veranderd. Enkele Grutto's en iets meer Scholeksters. De stokken die we hebben meegenomen, blijven ongebruikt. We ontdekken geen enkel nest.

Vrijdag 30 maart

Onderweg naar de Ambtswaard zien we Putters en veel Fazanten. Het is prima weer maar de akkers zijn nat van de vele regen in de voorbije dagen. De klei blijft aan je schoenen plakken, zodat we wijdbeens met zware stappen door de ploegvoren banjeren. De grote klompen klei krijg je bijna niet van je schoenen, zodat mijn auto er binnen de kortste keren van binnen uitziet als een tractor. Op akker 1 ontdekken we het eerste Kievitsnest. Er liggen drie eitjes in.

We zetten er twee stokken bij en rijden vervolgens langzaam over de dijk naar akker 3. Op akker 5, waar we langs komen, zit een Buizerd op z'n gemak een prooi op te eten. Midden op de akker zien we een Graspieper op een nest. Te ver weg om op te sporen.
Op akker 3 verstoren we een koppel Grauwe Ganzen. Ze hebben een nest aan de rand van het veld. Er liggen twee eieren in en een meter verderop ontdekken we een lege schaal.

Predatoren vormen een groot probleem in de weidevogelbescherming. Tegen Vossen wordt om enkele akkers schrikdraad gespannen, maar Zwarte Kraaien en roofvogels houd je daarmee niet op afstand. Frank heeft op akker 10 de afgelopen week twee nesten gestokt. Er liggen respectievelijk drie en vier eieren in. Helemaal aan het eind van deze akker, aan de rand met de plas, vliegen twee Kleine Plevieren op. Op akker 13 vinden we drie nesten met respectievelijk drie, drie en twee eieren. Langs de slootkant zien we twee Tureluurs en nog eens vier Kleine Plevieren.

We houden het hier voor gezien en rijden naar de akkers bij de Remise in Huissen. We ontdekken geen nesten. Wél enkele zittende Kieviten, maar de nesten kunnen we niet vinden door de moeilijk begaanbare kleiblubber en de diepe ploegvoren. Een mooie groep Kneutjes maakt het bezoek toch nog de moeite waard.
Dan door naar het kassengebied. Bij de Fresia een koppel Scholeksters. Die zullen daar wel gaan nestelen; vorig jaar ook al. Geen Kieviten, laat staan Kievitsnesten gezien. De Geranium hebben we maar overgeslagen. Op zo'n gladgestreken grasakker verwachten we voorlopig niks.

Vrijdag 6 april

Bij Sprokkelenburg zitten de Ooievaars alweer op hun paalnest. Het is mooi zonnig weer, maar er staat wel een ijzige wind. Op akker 1 scharrelen twee Scholeksters rond, evenals op akker 3. Kievitsnesten zijn er niet bijgekomen. Op akker 14 zijn al twee nesten gestokt door Frank en wij vinden er nog een nest bij met drie eieren. Frank heeft aan de rand van het akker een pomp geplaatst om een deel plasdras te maken. Er loopt een Grutto en een stel Kleine Plevieren. Op de grens van akker 13 en 14 loopt een Tureluur. Ook op akker 13 heeft Frank een nest gestokt. Er zijn nu vier nesten; drie met vier eieren en één nest met drie eieren.

Als we op akker 9 staan, komt er iemand naar ons toe met de vraag wat we aan het doen zijn. Het blijkt een stagiaire van Frank te zijn, die gisteren alle akkers al was afgelopen en de nieuwe nesten heeft gestokt. Op akker 9 staan er inmiddels zes. Verder lopen heeft geen zin; dit zou teveel verstoring van de broedende Kieviten betekenen. We bellen Frank en vertellen hem, dat er wel wat beter gecommuniceerd zou kunnen worden.

De akkers bij de Remise blijven moeilijk begaanbaar door de diepe voren. We zien er ook nauwelijks Kieviten. Wél twee Scholeksters. Ook langs de Fresia weer twee Scholeksters en twee Gele Kwikstaarten. Geen nesten. Geranium: dat is een kansloos veld geworden. Het is hooiland geworden en behalve twee Veldleeuweriken is er niets te zien.

Vrijdag 13 april

Het is prachtig weer, een beetje heiig. Helaas hebben we niet veel tijd. Kees moet naar de tandarts. We besluiten alleen de Ambtswaard te doen.
Op akker 1 ontdek ik twee potentiële nesten. Naarmate je dit werk langer doet, krijg je steeds meer kijk op mogelijke nesten. Er zijn verschillende aanwijzingen die op de aanwezigheid van een nest duiden. Allereerst natuurlijk een zittende Kievit. Klinkt eenvoudig, maar het valt niet mee een zittende Kievit te ontdekken in een omgeploegde akker. Kees is er een meester in. Een Kievit, die zijn kont draait in de klei en wat aan plantrestjes plukt, is bezig met het maken van een nest. Vaak maken ze meerdere 'proefnestjes'. Tijdens het broeden staat vaak de man, 'de waker', op een iets hoger punt in de buurt van het nest. Ook moet je alert zijn op opvliegende Kieviten als je een akker nadert. De twee nesten bevatten respectievelijk vier en drie eieren.

Op akker 14 lijken enkele Tureluurs te 'zitten' en ook op akker 12 ontdekken we Tureluurs. Maar de nesten kunnen we niet vinden. Misschien heeft Frank in de komende week meer succes. We zien en horen verscheidene Grutto's en Tureluurs, onder andere op akker 9, waar ik ook nog een Kievitsnest ontdek met vier eieren. Bij Sprok zit de Ooievaar strak op het nest te broeden en we zien onze eerste Boerenzwaluwen. Kees voelt zich schuldig en is op zondag 15 april nog even bij de Remise gaan kijken. Hij ontdekt er twee nesten op het middenterrein en één nest op de smalle strook langs de bedrijven.

Zondag 22 april

Omdat we afgelopen vrijdag niet geweest zijn, ben ik vandaag toch maar even op pad gegaan, samen met Marian, mijn vrouw. Omdat Frank vorige week een tussenstand had doorgegeven van 23 nesten van Kieviten en vier van Tureluurs in de Ambtswaard heb ik dat gebied maar even overgeslagen en ben ik rechtstreeks doorgereden naar Huissen.
Bij de Remise bleken de akkers geëgd, of in ieder geval gladgetrokken. Het weinige dát we hadden, is nu weg. De Kieviten kunnen hier opnieuw beginnen. De boer heeft zich niets van de stokken en van de afspraken aangetrokken. Langs de Fresia is een Kievit bezig met een nest. Volgende week nog even goed kijken. Op de Geranium is niets te zien: hoog gras.

Dinsdag 1 mei

Dag van de Arbeid. Er viel een ijskoude regen en er stond een harde wind. Tegen de middag werd het gelukkig iets beter en kwam er zelfs af en toe een bleek zonnetje door. Op verzoek van Frank doen we in de Ambtswaard de akkers 9 t/m 15 niet. Daar zijn alle nesten zo langzamerhand wel gevonden, gestokt en veel zijn er al uitgekomen. Op akker 1 zijn alle nesten uit en daar hebben we de stokken opgeruimd. Op akker 3 vinden we nog een nieuw nest met drie eieren. Bij de Remise vinden we op de middelste akker toch weer twee nesten, elk met vier eieren. Op de smalle akker langs de bedrijven vinden we een Scholeksternest met twee eieren. Een van de Scholeksters is links en rechts van kleurringen voorzien.

Bij de Fresia zien we ook een Scholekster met kleurringen. Geen nesten. Er zitten rond deze akker wel veel Roeken, Zwarte Kraaien en Kauwen. We nemen ook een kijkje bij de Veronica. Een akker waar we eigenlijk nooit iets vinden en ook deze keer niet. Een groepje Gele Kwikstaarten maakt het toch nog leuk. Ook de Geranium is leeg, voor zover wij dat met het hoge gras kunnen bekijken. Er vliegt

ook niets wat op een weidevogel lijkt.
We bezoeken nog een akker in de Gendtse Polder, bij de steenfabriek. Het hoort niet bij het gebied waarover Frank de 'scepter zwaait'. Er zijn dus ook geen afspraken gemaakt met boeren in deze polder. In de plas naast de akker zitten veel eenden, waaronder twee Zomertalingen. De akker zélf is veelbelovend. We vinden een nest met drie eieren, maar er lopen aardig wat Kieviten en drie Scholeksters. Toen we de stokken hadden geplaatst, kwam de boer aanlopen. Hij was boos, vroeg wat we deden op zijn grond en 'was er wel klaar mee'. De stokken mochten wel blijven staan.

Zaterdag 12 mei

Voor mij de laatste keer van dit seizoen. Ik ga de volgende week voor drie weken naar Japan. Kees gaat dan nog een paar weken in z'n eentje door. In de Ambtswaard horen we verschillende Koekoeken en we zien er een vliegen. Een nest op akker 1 en een op akker 3 zijn voorzien van een datalogger. Een sensor, die iedere 3 minuten de temperatuur opslaat. Na afloop van de broedperiode kan de opgeslagen data worden uitgelezen door een computer. Op akker 12 zien we twee Tureluurs die waarschijnlijk kuikens hebben in het hoge gras.

Op akker 11 twee Kieviten van enkele weken oud. Er zit een grote groep Kauwen bij, maar die lijken toch weinig interesse te hebben in de jonge kieviten. Desondanks worden ze verjaagd door de ouders.
Op akker 9 zijn drie Tureluurnesten gestokt door Frank. Ze liggen zo goed verscholen dat we er, ondanks de stokken, maar één kunnen

vinden.
Bij de Remise ontdekken we een nieuw Kievitsnest op het middenterrein: één ei. Ook op de Fresia vinden we een nieuw nest met vier eieren. Op een voor ons nieuwe akker langs het Kattenlegersepad ontdekken we vier nesten: één nest met drie kuikens en een ei, één nest helemaal uit, één nest met drie eieren en één nest met vier eieren. Dat een nest helemaal uitgekomen is, kun je zien aan de stukjes eierschaal die onder of tussen de strootjes in het nest liggen. De akker ligt eigenlijk buiten ons gebied en we hopen maar dat de boer rekening houdt met de stokken.

Deze laatste akker was een mooie afsluiting van een leuk weidevogelseizoen. Ietwat teleurstellend was de 'bijvangst'. Hoewel de focus natuurlijk ligt op weidevogels, hoop je toch op mooie waarnemingen van andere soorten. Maar dit jaar bijvoorbeeld geen Patrijzen en maar enkele Veldleeuweriken. Maar tóch, volgend jaar weer bij leven en welzijn. Hopelijk is Harry dan ook weer van de partij.

Na mijn vertrek zijn Kees en Frank natuurlijk nog een paar weken doorgegaan. Op 14 mei komt het nest Kleine Plevieren op veld 13 uit. Op 23 mei vindt Kees nog een nieuw Kievitsnest op akker 1. Eén nest met datalogger is leeg. Er liggen geen eierresten. Vermoedelijk is het leeggegeten door een Vos.
Op 31 mei wordt weer een nieuw nest gevonden op akker 1. Hij heeft er een camera bij gezet. Op 9 juni meldt Frank dat het nest is leeggehaald door een Zwarte Kraai. Op 10 juni meldt Frank: 'einde seizoen'.

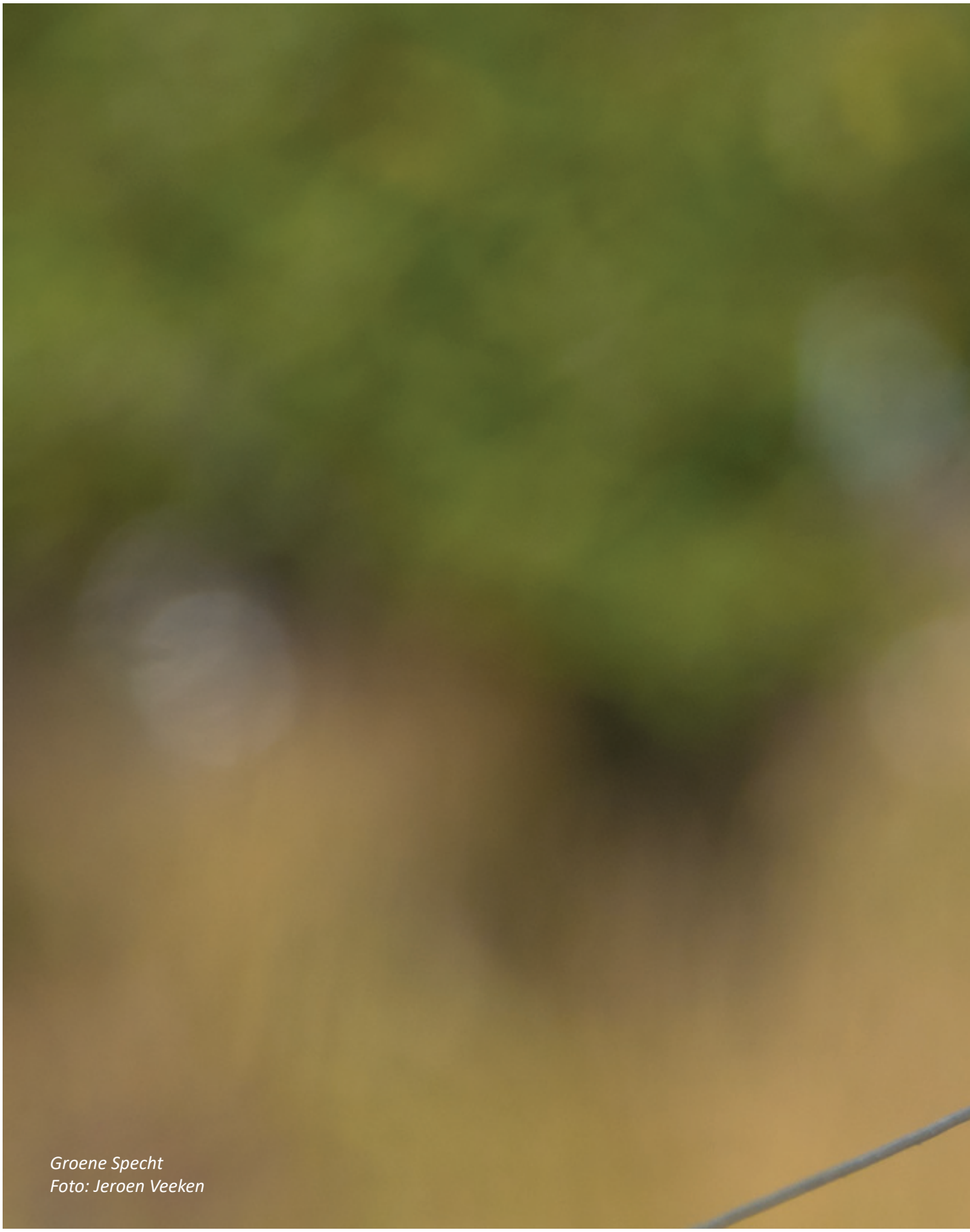

Groene Specht
Foto: Jeroen Veeken

VWG-nieuwsbrief

Onze Vogelwerkgroep werkt sinds kort met een nieuwsbrief. Op deze manier kunnen wij alle leden beter en sneller bereiken dan met onze website, onze Facebookpagina of via de Mourik. Er zijn tot nu toe twee nieuwsbrieven gemaild. Coördinator van de nieuwsbrief is Paul Gnodde. Ben je wel lid van de VWG maar heb je tot nu toe geen nieuwsbrief in je inbox ontvangen, mail je e-mailadres dan naar André Nagelhout (nagelhout.andre@gmail.com). In de eerste twee nieuwsbrieven stond een oproep voor suggesties voor excursiegebieden en een oproep voor excursieleiders, een aankondiging van een vogelfilm gemaakt door een van de leden en een uitnodiging om mee te gaan met vogeltellingen.

Excursies VWG Rijk van Nijmegen e.o. 2019			
Datum	**Beschrijving**	**Excursieleider/-organisator**	**Tijdsduur**
Zaterdag 26 januari	Zuid-Holland en Zeeland	Jos van Oostveen	Gehele dag
Zaterdag 2 maart	Kraanvogels Diepholz	Jos van Oostveen	Gehele dag
Zaterdag 6 april	Biesbosch	Paul Gnodde	Ochtend + begin middag
Zondag 21 april	Maasheggengebied Sambeek tot Vierlingsbeek	Frans Jacobs	Ochtend
Zaterdag 27 april	De Hamert, wandelexcursie	Paul Gnodde	Ochtend + begin middag
Begin mei	Big Day in de regio	??	24 uur
Juni / juli	Vlinderexcursie Zuid-Limburg	Peter Hoppenbrouwers	Gehele dag
Vrijdag 16 augustus t/m zondag 18 augustus	Steltloperweekend Friese Wadkust	Paul Gnodde	3 dagen, kamperen
Begin september	Marker Wadden	??	Gehele dag, vaarexcursie
Augustus / september	Ringexcursie Ooijse Graaf	Bram Ubels	Ochtend
Oktober	Helgoland	??	Meerdere dagen